Оссолінські колекції.

CD – диск виконано в рамах угоди укладеної з квітня 2004 р. між Львівською науковою бібліотекою НАН України у Львові і Національним Закладом ім. Оссолінських у Вроцлаві.

Lwowska Naukowa Biblioteka im. W. Stefanyka NAN Ukrainy. Oddział Rękopisów.
Zespół (fond) 4.
Zbiór rękopisów Biblioteki Baworowskich

Dział (opys) 1

709. Jana z Wielomowic Gawińskiego autograf z r. 1642. Praxis Copia Rerum ac Verborum comparanda in Schola Rhetorices tradita anno ab Orbe Redempto 1642.

STRONY NIEZAPISANE NIE ZOSTAŁY ZDIGITALIZOWANE

25.

Jana Gawińskiego własnopism.

709
ф.4 (Баб.), оп. 1

Nr. 709.

VIII B 66

1

AUTOGRAF

JANA Z WIELOMOWIC

GAWIŃSKIEGO

r. 1642.

O żadnym z Pisarzów naszych wieku XVII. tak mało nie wiemy, jak o Janie z Wielomowic Gawińskim. Bentkowski, Juszyński, wyliczając pisma jego rymotworskie, żadnych szczegółów o życiu jego nie podali. Nawet Niesiecki w Herbarzu swoim imienia jego nie położył, lubo przypuścić trudno aby Wierszopis ten mieniący się z Wielomowic, z rodu szlacheckiego pochodzić nie miał. Więcey trochę od innych, wyrzekł o nim Żegota Pauli, przy wydaniu nie drukowanych dotąd Poezyy jego, które wyszły w Lwowie r. 1843., — lecz ani tu, ani u wyżey wspomnianych Pisarzów, nie znaydzie

dziemy, z której części Polski Pawiński pochodził, — bo przy ubóstwie źródeł i milczeniu o nim współczesnych, nic więcey powiedzieć się nie dało.

Są na ziemi polskiey różne osady i wsie, jedną i tęż samą nazwę mające, atoli o Wielomowicach, (tak zowią ie także Wilamowice) czyliby drugie jakie istniały, nie wiem, — prócz wsi tego imienia (x) w dawnem Xięztwie oświecimskiem, nie daleko od miasteczek Kenty i Oświecim leżącey. Mieszkańcy iey różnią się zupełnie od ludu naszego: iest-to zdaje się jakaś dawna osada z Niemiec pochodząca; przyjęli oni wprawdzie ubiór włościan tamtych okolic, ale językiem i obyczaymi zupełnie się od ludu polskiego odróżniają. Są przemyślni, a zatym i w stanie lepszym zamożności: mowa zaś ich jest dzi-

x) Teraz już miasteczko.

dziwną mięszaniną dwu języków, do zrozumienia tak Polakom jak Niemcom trudną, — bo nawet mają wyrazy i nazwania miejsc zupełnie odrębne, i tak miasteczko Kenty w ich mowie zowie się Liebenswert, albo Liebenswerda.

Przypominam sobie z młodzieńczego wieku, niektóre ich wyrażania się, n.p. Junga! weź go drzga. — Kładź kobyle na woz, znanyto: zaprzęgaj. — Wu gat's?.. En Ham. (: Wo gehet's? Anheim.) — I takim to językiem przemawiają oni do chłopców lub parobków pochodzenia polskiego, a między sobą rozmawiają zepsutą niemczyzną.

× × ×

Nie znam żadnego drukowanego dzieła Jana Gawińskiego w języku łacińskim ani też żaden z Bibliografów naszych o tem

o tem nie mówi. — Następujący traktat o Wymowie: Praxis copiae rerum ac verborum etc. . . . czy jest jego dziełem, nie mam na to wyraźnego wskazania, — lecz że jest jego Autografem, z słów Scripta a me Joanne Tarnóski utrzymywaćby się dało.

Że i Tarnóskiey doświadczał Muzy, dowiodą tego, następujące po Praxis copiae rerum &c. pięć jego Trenów, w których uwielbia cnoty Wilskiego w wyrazach ogólnych, nie mówiąc nic w szczegółach o zasługach jego, ani kto by taki był.

Gawiński Jan Żupnikiem Wielickim i bocheńskim.

Drobny, ale nieznany szczegół do Biografii tego męża, że był przełożonym warzelni solney w Wieliczce i Bochni. ... Nikt o tem dotąd nie wspomniał, atoli wątpliwości to nie ulega, bo na to idą następujące współczesne życiu jego dowody, znajdujące się przy dziele o gospodarstwie p. Kazimierza Hawra.

In Nomine Domini.

PRAXIS

COPIAE RERUM AC VERBORUM COMPARANDAE

In Schola Rhetorices tradita

Anno ab Orbe Redempto 16478

Scripta a me Joanne Zawins Ey.

Praxis copiae rerum verborumque comparandae

Rhetoricas definitiones, Divisiones, Partes, locos, Tropos, Figuras, non dabo: quia illas
dabit noster orator ad Marcum Brutum et exacto et sufficienter: dedit quo-
terea Cyprianus Soarius de Arte Rhetorica: quare actum agere nec ingen-
nuum est, nec utile, nec necessarium; Ne tamen in eloquentia nihil agamus, fer-
agemus illud quod maxime difficile, et per necessarium est. Primo fontes verbo-
rum rerumque copiae aperiam Secundo modum scribendarum orationum in uno
quoque demonstrabo genere. Hac quae dicentur Dominae meae pretiosissimae
Virginis non nostra futura sunt opera

Articulus I qua Methodo & viâ paranda rerũ & verborum copia

Ante duos annos decem vias ostenderam ad rerum verborumque parandam
abundantiam nunc quoniam fatigati sumus & deficimus, quatuor ingrediemur vias.
Prima erit. Amplificatio cum suis figuris. 2da Hypotyposis seu descriptio, ubi erunt
circumstantiae. 3tia Distributio. 4ta Exempla et similitudines. Porro illud
meminerim quamvis hoc anno compendiosius ad eloquentiam elegerimus iter. tamen non
nisi perveniemus invicto (si ea fuerit voluntas omnipotentis) ad praefixam metam:
& nonnisi invicto expetatum cantabimus celeusma.

Inveni portum spes & fortuna valete.

SECTIO PRIMA

Quae sit amplificatio et per quas paratur figuras

Amplificatio est certa quaedam dilatandae orationis forma, qua rei alicuius ma-
gnitudo et amplitudo ostenditur. quam tunc adhibemus cum demonstrare volumus
quidpiam in suo genere esse magnum. Utimur autem hac praecipue dicendi
forma, cum aliquid suadere, aut dissuadere, laudare vel vituperare volumus.
Amplificatio potissimum his fit figuris. Congerie, Incremento

Comparatione, Raciocinatione; Contrario. Correctione. Interpre-
tatione. Contentione.

Amplificatio per Congeriem est quando cum mul-
ta in unam vel alteram congeruntur periodum

Si quis laudare de Prudentia — Vidistis Prudentissimi Auditores, augustam prudentiâ inter prodigo ma-
nanter amne adoreas, decoram; inter decurrentes exundantium laurearum
rivos gloriosam, inter decoros proceri honoris dicor coruscam et splen-
dorem magnum admiramini. Aspexistis Mutrem Palladem pro galea
ingenio, pro lorica acumine, pro thorace circumspectione, pro chalibe do
pectoris muro mente praesaga, pro ferro exarmatam et munitam con
silio, inter fulmineos feralis belli fragores, gradivi decurrentem
radium fortissime congredientem, generose vincentem, gloriose trium-
phantem: ... robur obstupuistis. Fausto acclamationis intuiti
estis oculo, magni ingenii virtutem, inter minores virtutum aliarum pin-
nas sublimem et excelsam summum tenere fastigium, gubernans praesene
sceptrum, eo dignitatis, et meritorum elatum aggeribus habere thronum
unde omnia orbi columina stagent, et regalis amplitudinem maiestatis
venerabamini. Spectastis divinam virtutem increscentibus prodigioso
incremento victoriarum trophaeis, totius orbis emblematibus ...
rum, ultro saeculorum lubrica currentium stadio, in procello obliqui
vertice severas, dum perenner immortalitati legere Lauros, et adu-
mantinam ... supplici ... mente et mento
virtutem.

Secundum exemplum

Si velles laudare Imperatorem — Si vellem quamquam virtutem laudesque ipsius in compendium du-
cere, haec est caelo delapsa Heroina plusquam Calliope praefulgens Imperato-
res tanquam Deos populo. Reges facit Principes sine fastu, Potentes sine
ambitione, gloriosos sine invidia, faciles sine asperitate, communes sine
popularitate, benignos sine defectu, liberales sine molestia, munificos sine

profusione, felices sine calamitate. Haec est plusquam Minervae lampas quae ubicunq pergeret suo fortunato illapsu gemmeos solet, dies gemmeos, gemmea regna & victorias, gemmeam imperij felicitatem parturit. Haec est cui diversam iustitiae„ militatur Phalanx, omnes animorum militat benevolentia, caelesti amicitia, fretu„ nay obsequit. Haec est illustris virtus, quae in medio fatorum stans altissima, quae rui„ turi orbem, quâ se collideret, quo fluctuari, quâ ad funestos occasus misere inclinari advertit et sentit, celeres affert humeros, et secure in adversa pro ruentem animum, nutantem prudenti suffulcit ingenio, collidentem instaurat ac resistit, fluctuantem insolenter rebellium procellarum ingenioso procindens remige cursus ad portum reducit ruinam meditantem, validis consiliorum attollit lacertis, fundo iacentem interritu, nunquam erigi, extremi namq conclusit, e fumantibus ruinarum cineribus qualitate instaurare.

Haec est Polybeus virtutis oculus ut Iamblichus; tutissima civitatum munitio ut Antisthenes; familiaris numinis caelestis et domina artes omnium, ut Diogenes rerum omnium machinatoris progenies ut Alphonsus Aragonum Rex: Deus ut Pythagoras ut Agaton asseverant,

Iustitiae diversa

Tertium Exemplum

Si vellem quempiam caetum ingeniosius describere, et ad virtutem animare Habes hic sub fortunatis Crescentis et quibus, hic et hodie familia, adversus tenebra„ rum satrapas perpetua obstricta sacramento legio, benignissima eloquentiae Princeps atq domina novis semper de inscitia et infami loquacitate opulen„ ta spoliis. Politi sermonis hic in regno obses, oculus imo anima totius in Polonia eloquentiae augustale sapientiae omnia dica commune eloquen„ tissimorum hospitium Sandomiria, habes inquam quo iam in hac egestate dicitibus veruni spoliis solenis paupertate. Fortiter est audendum excelsa meditanda ardua aggredienda, aspera toleranda, dura sustinenda, pugna„ ndum, vincendum, — moriendum est. Nihil est quod sive celerius propellat desides, sive acrius extimulet segnes sive vehementius degeneres arguat sive validius robur infirmis animus addat faventibus, quam sororis sapientiae virtus, potentia, illa vis in adversis solatium, in laetis gaudium, lux in

diligentia

obscuris, in laboriosis requies, in quietis dulcedo, in excelsis splendor.

Quartum Exemplum

Si per congeriem plurimos vellet enumerare autores, ita posset. Sed quemq[ue] cedet aduitam interitum ad mori nesciam virtutem, mortem ad immortalitatem misceo. nempe eos vellico. quos sua stemmata, trophæa, diademata, purpura, sceptra, divitiæ, in turpem ingloriæ demiserunt socordiam. At iam sepositis et excussis armis, purpuris, regibus, voluptatibus ut pronis immortalitatis, reperio exageratum eorum numerum, qui immortalibus insistentes prudentiæ itineribus, redasuris sæculis immedicabile virtutis et ingenij sui vestigium reliquerunt. quibus multi debet adlapsa ætas quæ ex eorum doctis carnibus sapientiæ incumbens tramiti, multam eruditionis leget messem. Ibunt per esse reciperes posteritatis fastos, nullis unquam sæculorum obruendi funeribus, Thucidides, Solones, Marci Antonij, Curtij. Hyperiades Lycurgi, Tiberij Gracchi, Theophrasti, Xenophontes, Æschines, Antoniades. Themistocles, Hortensij, Crispi Salustij, Cicerones, et alij quorum numerum melius recensent præclare facta et gloriæ. At ultra fatorum numerum Herodotus, dulcedine quasi ramula cervicem attollens quolibet itius spernens. Plato divinus animi ac virtutis, magistri maiestatem præferens amnis affluens. Plato Divinus animi ac virtutis magistri maiestatem præferens, Ravisius fortunam et immortalitatem studio sermonum magnorum exarmans. Aristoteles et Socrates, celebri acuminum profluvio. Isocrates vermiculato dicendi nitore; Demosthenes gravitatis amplitudine Libanius Cæsar. Livius iucunda ac non sollebris laude affluens. At Romanus sapiens admiranda potius quam laudanda canis. Florent et alij per omnes posteritatis vultu, honore, gloriam floriditate. Florent et alij per omnes posteritatis vultu, honore, gloriæ elogio, prædicatione; tacenda quidem mihi non erant, illa sapientiæ splendida quæ recentia nomina et numina. Non erat tacendi fluminis præterreundus calamo theatrum sapientiæ aureus Chrisostomus, cuius ³ suspensio Antiocheni admirationis ² supercilio maiestate ¹ suavitate ... Principes ad augusti ne Bizantini factis acclamationis oculo, ...

Laus no-bilium

et ad S. Hierony-mi Laus

Seneca

ad Stoas litera-rum primæ et Deo

in Tirann

neratione fronte commendarent, Cuius gloria et nunquam satis mi
randam doctrinæ efficaciam orbis alit, et æterna commendat ac instillat
immortalitati, nec sicco tangendus calamo, ille Nilus doctrinarum Ægy
pto uberior Origenes Panthenus viri mirabiles ac verè in nominis sui
consurgens amplitudine, qui suæ ætatis Coriphæus et Apollo dicebatur.
plena laudandi erant orationis manu Athanasij Gregorij Nazianzeni
Nisseni Thaumaturgi Clementes Alexandrini, Cirilli, Theodoreti
Ambrosij Augustini, Hieronymi, qui nescio magis virtutute an in
genio pietate ac eruditione, sanctitate an docto calami sudore, halo in capite
an tot scriptoribus solibusq ad nocturnas lampades conflatis chartis in ho SS. [illegible]
minum ac totius orbis efflorescat memoria, et vivat in omne sæculorum
recordatione nunquam emarcescente eamq in venturarum ætatum fronte
tot cæli ac terris magna nomina

Quintum Exemplum Danielis Heinsij

Sive enim ad Theologos accedo, video delicias has meas Basilium magnum
et Gregorium quorum in altero facultatem cum cura in altero singularem
cum pietate vim admirari satis non possum, Video Theodoreti lenitatem
in dicendo, in interpretando sine ambitione ulla maximum candorem, in erro-
rum confutatione planam et nervosam argumentorum copiam maxima an-
tiquitatis cognitione instructam, Jam quid vim Tertulliani et Lactantij, quid
variam Clementis eruditionem, aut Hilarij cothurnum, aut Chrisostomi mensa wy
Degresiones melle dulciores, aut acumen Augustini, aut incomparabilem bona [illegible]
D. Hieronymi industriam, aut diffusam illam cum solo Cicerone conferendam
eloquentiam Cypriani eloquentiam commemorem. Eruditionis latifun-
dium. Oceanus disciplinarum omnium ingenuarum artium commune quan-
receptaculum. Jam si ad Philosophorum libros animum et oculos reflecta
Aristotelem inveniam qui diversitate rerum solus humana ætatem occupa
re potest, ordine vero ad tradendi ratione earum comate Quid de
de Plutarcho quicquam dixi adhuc, qui splendidum scientia prudentia

thesaurus, mare antiquitatu utriusq generis. Quod nectar et ambrosia quid excogitari potest, quod Socratica dissimulatione illa et lepore sit iucundior. Iam de Caio Plinio quid dicam, qui naturam universam, et utrumq mundum plane inusitata ante cæteris audacia præclaris illis sex et 30 voluminibus inclusit, qui Imperio Romano cui terra habitabilis cessisset, cælumque adiecit.

Secundum Exemplum

Sic Angelorum custodem amorem in nos et solicitudinem in cumulum congeremus. Illi expiatos et recentes e fonte suscipiunt, susceptos educant, lacte saluberrimæ virtutis more eleo palestræ delibatos præparant ad certamen inflammant ad gloriam. Illi si cuius hominum æterna fata crudeli casu ominentur alleviant casum. Si liberum bono feruntur animo bonum accelerant. Si malus genius mentem ad nefas ferocilinem a parente voluptatis vel suavitate alliciat, dissuadent voluptatem. quis Marti et morti minus ab illis vita non direxit. quis veniens inuturq ex naturæ indictione in ad illos non respexit quis alicui intentus animi ab ocio aut negotio ad illos non quæsivit? nullus est qui non fateatur se illi opem affectum, modum, et finem non quæsivit. nullus est qui non fateatur se e mœrore ad lætitiam e dolore ad voluptatem e consternatione ad constantiam, e formidine ad securitatem, e mendicitate ad spem, ex ignominia ad decus ex obscuritate ad gloriam, e severitate ad libertatem amplitudinem dignitatem &c. illorum saluberrimis consiliis esse revocatum.

AMPLIFICATIO per Comparationem

Est cum scilicet aut minora maioribus aut æqualia æqualibus ornandi causa comparamus Exemplum I

Si vellet sparare in immortalitate prudentia fortitudine & reliqua virtute

Sunt alij qui cladibus elati lethalem immortalitatem funesta populorum cæde parturiverunt: sera tamen post fata fama venit, posthuma immortalitas, quæ morte paratur, morte deperditur. Et qui populorum strage creuere ad instar Athlantis intumuerunt, illa defluente adeo nimia non vacant ut obruti depressiq submittuntur cecidisse, humilius iacere non possint. In caducis nay

pariter praeclari nominis Oceanus. egregie fortunae inundantes diluvio reducu
suos non cernit reportus: et cuius laus in hostilis sanguinis natat fluminibus
ab eisdem resorbetur. Non defuerunt Hectores et Heroes qui educendo de — Troianorum fortissimus
vibium pectoribus fluenta immortalis famae parare conati sunt diluvium, ac
latrantes in sanguines lauros arescere non posse. Sed non satis parturit qui sua
addidit in abdidit in perniciem sui abdidit. Non defuerunt Achilles multi qui — pro magnanimo Graecorum
crudeli armorum rabie in cicatricem cervice posteritati perennem gloriae — conerts
exarabant imagine, credentes saeculorum cursu perire non posse quod ferro
iugulo incidisset. Sed qui vitam reprimit, laetum quaerit; non enim de cineribus
et sliis vitae exuviis occasus rescii colliguntur palmae. Non omnis qui sub
cram appetit per vulnera mortem, mori nescium virtutis reportat famam.
Verum perennis Minervae sol qui nunc occasu virentes effundit radios — Apollinis
perpetuum tenens meridiem, et ad vesperam nunquam splendidum horizon — meridies +
tem declinat. Iaculatur splendoris sui tela aureo innitens zodiaco, quibus
se ~~tueo~~ tanto studiorumque posthumae aetates vibrent, quanto ad praeclare fa
ctorum eruditionem honoremque incumbens recitavit, haud praelo immerita — praelo dum Tayleo
bitatis impressa leget attentius. Et certe nulla res est, quae possessoris
sui famae et gloriae apud posteritatem diuturniorem ac dexteriorem agat
interpretem, quam prudentia et sapientia. Non stagnantes auro gem — comparat
mis opulenti divitiarum Pactoli, non purpurarum adamantibus ra — fluvius in
diantes rubores, non verendo imbuta honore regnorum sceptra, non stra — quo capita purum et
ger ruinae, exuvia, bellique orbis exhaustus posteritati aeternae memoriae — Eridanus Cygnus
non defluxura cum aetatum funesto occasu, incidunt et exarant tro
phaea gloriae et quidem non fallor: nam ubi illi opulenti quorum anima cupi
dit auro tanquam Oceano immersa natabant. hauriebatque pleni faucibus
argenteum et aureum elementum usque ad satietatem, veniatque dua usque
ad sitim: crescit enim ex copia desiderium et nemo fortunato praestitu ad
divitiarum praefixam claritatis metam subiretur et victo subinde labo..
riqueetus, quem stimulus cupiditatis scrupulum scrutandi ignota maria
in Oceanum classes mittendi ad novos orbes piscandos obiiciat. ubi illi

qui

pene ab invidiæ fortunæ progrem, ultra Salamonis thesauros, ultra exun-
dantes Midæ tagos ultra prodigiosos Cræsi danger exstiterunt, aurei di-
vitias relinquamus manubia sunt quoniam habeatur divitys non habet,
quorum etiam gloria in suo occasu ad ingloriam defluxerunt ætatum
traxerunt Rhodopen et quemodo ad summa evehere possunt quæ sit
terrarum infima. ubi purpureis Regum perpensis frenetes Midas pe
deliriis in quibus gemmis terrorem fulgerabant, margaritis splendo-
rem iaculabantur, aurum admirationem parebat et reverentiam
narrat ubi paludamenta murice ac hostili tabo Cocco ac cruentatorum imbuta san-
guine nescio! bullæ fuerunt comitiarum ludi et evanuerunt, nebulæ
fuerunt, sole dispersæ sunt, arundo fuerunt fluctibus concussa est: de-
sequuntur igne stipulæ ultimum saxis illiditur, venum flammis præter
pabulum et omnia interierunt; nimfi Aquilone ultra Calpen pel-
insula luntur, flumina vento per aera sparguntur atque evanescunt, Rex
dant immortalitatem purpureis sed acciperent. Prudentia vero nescit
emendicata vivere gloria, sed suam exundantem in alios diffundit.
Cocco sceptra prodigiosè insurgentia fastu quot regnorum suffulta funeribus
quo diademata ambitiosis honoris crescta ingis. grave fuit ambitioni tam
multos ante se videre, quare dum adhuc ad altiora dirigebant gressu
se ipsi de e medio eos deturbavit mors, et gradientem eorum gloriam et succeden-
præfecit ter ætates in primo elisit limine, ac ulterius progrediendum fræni in-
vida prohibuit. Et qui nescit ea quæ per ancipites fortunæ iactantur
aleas, per lubricas rerum vices escantellata fluctibus a decrepita omi-
ni antiquitate. Futurum namque perpetuus fluxus ac refluxus et in-
solent levitas fatis non fatis dignum effundit partum. Et purpura
parumma vix cum vita ponitur et sceptra cum corpore terris consecrantur. Quam
paucos sæculum non alienum sed suum novit! quot regum nomina
nec ad prima nostri sæculi devenerunt limina! Emillibus vix
unum alterumve ex historiarum [3] ac voluminibus [2] annalium eruere li-
cet. Ceteros ita invida sepeliuit vetustas, ut non aliud de multis
dici queat, quam fuisse de per paucis impentatæ. at reliquorum

non magis nota et impressa posteritati nomina, quam urna quibus in
teguntur. Iam vero si ad eos reflectam calami cursum, quos suis demersa rui
nis clararunt bella: quid dicam quam paucos fama in hunc usq
transfudit diem, quam paucos historiarum libri nepotibus prædicant
et consecrant. et tot bellatorum millibus quibus Mars generoso depin [illegible]
xerat frontem sudore, quibus vultus ex generoso crevit cicatricum
numero, qui fortunatis conatibus laboriosum stadium decurrebant racy jetos
stadium et festinatis heroum vestigiis in ingentes stantem surgebant
altius, et pulchram honesti trahebant metam. quanti virtutum? et
illo exagerati heroum numero, quibus dum decori haut humi
les clara virtus induxit fibras, inflammati ardore, non solito
cursu deprendere, veteres conabantur, quam paucos nostra recitat
ætas, iacent supinis animosa facta bustis et turpis silentii Mau
soleo inclusa haerent citatores non decoro ebrietas cinere deflu
xa celant sæcula. prodigum veterum aetas pudenda iam manat
carie et senio quorum imagines decolor lambit ærugo. Fudit
olim quidem columnis generoso imbuta robore dextra spectatoras aliq
quos in potentatis effundere nomen conabatur. Sed et marmora patiuntur
senectam eiusq mentientia vultus [illegible] et metalli [illegible] ve
na cum oudente pereunt sæculo; Inter [illegible] quà patet oriens
quà occidens, et bella iam inde a primis belli incunabulis fuis aqq
et quod regna non suorum exterorumq natarunt sanguine? ex his omnium
sæculorum, ætatum, gentium, victoribus, quam pauci vivunt? immo quam
pauci victoriarum suarum celebres triumphos, palmas, laureas, tandem
infelici non fraenestarunt sanguine? rara ruinis, tuta et diuturna po
steritas stetit, pauci inter fumantes bellorum strages serò clarui
erunt quos lachrymas sæpe victo victorig eliquerunt. non chalibs
neq dextra quamvis bello fervida numina dant. nec sagitta no
minis immortalitatem ad posteros transmittunt. inter fatales Mar

tis cineres mortalitas erat non immortalitas, Magnarum hic inde fu
~~ter~~mentum camerati fragmina relucent, passim protrudant cere nausi
monumenta decrepita famæ, quæ non dum detumulauit ætas. At
Prudentiæ uulneribus non nos ultima mundi senectus excaet, Manebat
multi cruento in æquore ducum uirtuti adamantinum. et impij
gris trudebant ærribus præclare gestorum in fastos cumulum
sed sub delapsarum ostatum emarcuerunt religione, Augustæ
uero Palladis trophæa sola sepulcrales inter ruinas æterna c
meritam turpi loco subdiuxerunt uirtutem. Hæc sola uirtus robore
subnixa suo celebranda dextræ potentia, populata ferales domos
at tristes recessibus suæ laudis refurum odorem tenebris et im
mortalitati eripuit, et æternis felices uiuere iubet fastis.

Secundum Exemplum

Si uellet latus CHRISTI domini in quod digit-
tos immerserat S. Th. in sententiosa dicere sentia
Quid scrutaris in uisceribus benedictæ telluris sanctissime
Fossor aa metalla pretiosa, atque neruos gemmeis nexibus et aure-
is vinculis catenatos. nihil attinet flaua uel nigra terræ
delectaris gleba quid hæc omnia sunt nisi præfulgidi casker
quorum splendore excæcatus animus facilius manipetur libi-
dini. — Ego rupes adamantinas cristallinos montes ete
liquatas solisque ardoribus in natiuo ca~~p~~mino excoctas uenas
penetrioribus inquiris fodinis moles istæ et tam portentosæ ma-
china non uni peperere ruinas indecoræ. Est sub tali pon-
dere lassatum fatiscere caput et nutare sub lapidibus nauseante
atque impatientem ceruicem inglorio dominatur quisquis altis
mitrata sustulit diademata quam uertice ~~suo~~ suo ascenderit onustus

animus

animus sapius uacillat et collabascit, dum generosis sacrinoribus ad immortalitatem aspirans extolli sese gloria maiesta. ad infames & infimos gradus superuacaneis ponderibus deprimitur, propior cælo eris, si aggeribus istis et montibus magnifice calie imitaris. Ergo vela tua distendis cum diuino pectore ideo ut fortunatas insulas Atlantica Emporea Gangetica Ostia Memnonis littora Indorum et Peruanorum diuites Gazas Arabum thesauros inuisas & sic locupleteris? non est tutum asperos coraleorum aculeos auidis euellere dextris ne gemmis et naturali rubore ardlata maria proprio inficias et purpureo sanguine sæpe quod profundum expetierunt mortales portauerunt et super illos suffocati uerticibus iacuerunt parum ad rem lauis antris insepulto arenis. felices forsitan tumulos huiusmodi sortiti nisi pelagus eiiciens rania cadauera et debitum telluri restituens humanam damnasset auaritiam, & impotentem habendi cupiditatem improbasset.

Tertium Exemplum.

Iacuisti sublimis aquila virgineo uultu super gremio et pectore Iesu Ioannes diuinissimi hausisti inexhaustos æternæ sapientiæ fontes liberali ore iacuisti, hausisti uerum ante secretarium ante arcanum cubiculum ante conclaue cordis in atrio in propileo uiscerum Iesus beatissimus Ih. ipsum ingressus intimum palatium arcana libauit in uisceribus perhibuisti testimonium Princeps Apostolorum et solidissima Ierarchici petra consilij Petre flagrantissime de origine familia et patria Messiæ æterni ab ipso lumine cæli illustratus et patris immortalis in Spiritus sententia perhibuisti, sed ueluti per fenestellam et hostium reserranti spiritui auscultasti penitiora mysteria non inspexisti beatissimum Ih. etiam abditos scrutatur et diuinæ ueritatis

penates

et gazas reseruauit quas libuit secretis. Habuisti Orthodoxæ fidei præco et pater gentium Paule in Athenis cœlestis uniuersitatis Professore Numen ipsum habuisti at quid cælo cum latere FESTO Beatissimus Sh. plus Empyreis solis plus pratis Elysijs plus amænis illis uiridarijs pectus Christi latus uox estimauit, ubi largis spumabant et inundabant flumina sapientiæ, quidquid conceperit libero et patenti eduxit hic filium coæternum humanam carnem induentem hic afflantem utrumque Pneuma Sanctissimum solem unum 3 huibus glomerum Hipostaseon uarietatem beatissimam in una natura Trinitate Lucidissimo oculo conspiciebat. Hic natiuus non fucatus gloriæ splendor hic Ideæ rerum infinito et æternitati alludentes perspicue hic quæ caducenti et mortali mente concipi non potest adoranda maiestas, hic pax hominibus instauratur bellum in coniuratos inducitur sciuit iustitia placat misericordia ueritas dominatur populi humo strati reuerentur

Quartum Exemplum

Decertent nobiscum feliciores manus sanguiosa Regum imperia umbra sunt et momento euanescunt erigunt ambitionum elatas in caelo Pyramides, uana hæc et in ictu oculi ruinam, quo securiorem et perniciosiorem expertura labrent pulcherrima imperiosi fastus trophæa et admiraculum sæculorum elaborata ac futilia hæc et uentorum lusibus obiecta. ergo desideras amplissimas Crœsi diuitias? at Sanctissimo Joseph quis locupletior! ambis illustrium Principum et Heroum dignissimorum commercium, at Joseph Sanctissimo quis illustrior et dignitate sublimior, expetis in conuictum ab illustri serie stabilem potentiam? At fortunatissimo Joseph quis potentior, cui sapientiæ instructissimum armamentarium a Sanctissimo

Quintum Exemplum

Intendebat terres sanguoso surgentem tumore Conatus sui nervum in effrenata licentia, et impietatis Euripum prodiga liberalitate effundebat, ut prudentia dexteram non effeminatis enutritam plumis sed generoso imbutam vigore, non sub eventilato otij sceptro emarcidam sed sub virtutibus sudante palmis bellonæ clava adultam, non enervantibus Epicuri delinitam voluptatibus sed magnanima exasperatam virtute attereret. Et opponebat callido tenebras genio artes, fabricabat doloris instructos astus machinationibus, effundebat furore condensatos phalangas fulminea iaculantes tela, exerebat superbam illam et gyganteam frontem quam Bruntes Steropes, en Athada in eude e chalybe fabricarunt, ut vel arte fallere vel astu eludere vel terrore opprimere, vel exasperato contunderet supercilio. Prudentia ingeniosissima contra artem sagacissima, contra astus generosissima contra terrorem imperterrita contra exasperata et surata maiestatem, artem ingenio, astum consilio, terrorem indomito vigore mentita maiestatem, apta animi constantia, devincit contrivit, superavit. Effundebat turmas innumeras ad numerum dispinctas horrendum umbratilibus suis signis fulgurante ne florescentij felicitatem tenebris involveret calamitate fortunata laudis et in aleam devolveret trophæa tempestatibus bellorum attereret vel carissima pignora nobilemque splendoris stirpem, iugo servitutis subijcere, vel sanctissimis splendorum diadematibus Cimmerijs enutritas tenebris impia manu admovere, vel augustas Pyramidum myriades,

sacrilego conatu violare depopulationibus funestare, vel denique cerebrato suo capiti blasphemis devoto execrationibus implicare. Prudentia vi Serenissimis inflammata ignibus, fastuoso avitas furore aciebus, innata sibi felicitate, vi et robore propulsabit, et hostile dedecore exundantibus stagnis, felices arena victor nobilitabit. funeribus consecrabit, dum am- bitioso tumore saginata iugula, gloriosissimè praescidit, cervices fastu- oso erectas ardore, nobilissimè transfixit. Quibus tamen rationibus dicetis! Viribus rè validis exasperata manu, et furoris sui exundatione ebria! feritatis aversa mens ardoribus, prius ignominiosos metitur cine- res quam hostilis sanguinis delibat guttam. Prudentia absque virium efferverenti ardore fortunata, idque arte. Vel forte generosis militum dextris condensata phalange? non numerosa manu sed virtute victoriae demetuntur palmae et sub pondere caecutus ingemiscens tellus, non triumphum praesagi, sed numerosam cadaverum molem. Metitur vir- tus consilij numerosa absque numero innumeros roboris sui satellites absque ullo satellitio, ad aeternum iugulum educit ac intendit idque artificio. Non toxicatarum audaciae rabie sagittarum, nume- ris et cuspide cuspis, et umbone repellitur umbo, nec semper spi- culis chalybea claustra ad iratum pectus aditum praebent.

Multi ingenij virtus, nullis detinenda frenis de quibus non inhospita loricarum moenia, absque pharetra Cydonia referta genio idque ingeniose. Cogitatis superbo vertice, ipsas nubes fatigantes, caelos aemulantes Babylonicos muros! obliti suae genero- sitatis submiserunt ambitioso inflatam tumore cervice ad con- spectum victrici cinere erectae maiestatis. Reflectitis mentibus, iteras aciem ad Tyrios ac Agenoris illustris urbis moenia geni

generosum Marti animum spirantia, terroremq hosti elato militantia supercilio? Romuleam Scip. Africani auctoritatem clanamq multis hostili innatantem sanguine pronoq eturq ad ultimas cinerib exuviab poplite incurvato adoraverant. Extruitis in memoria urb. periculo armorum illius bellatricis cruenta gentium domina propugnacula quae Roma sublimi triumphorum attereni aggere proxime nec thebas attonite illo! expalluerunt ad fulmineam et ipsi Marti formidandum dexteram. Age norei clypeum, non valuerant sui gianteis oculis ferro contemperata Tyranni bybili frontem sustinere. Admiramur illud Catulli

AMPLIFICATIO

per Interrogationem. Est quando non sciscitandé sed alicuius affectus demonstrandi causa percontamq non abiecta responsione nra Huius figuræ, Imperatorü, militum virorumq Principü frequens et pulcher ut In orone pro lege Manlia? Etenim Quirites virorum fortiu atq innocentium tantam haberetis copiam. Et ibidem numero 36 Est hæc divina atq incredibilis virtus Imperato-ris: quid cætera, Et Cicero In Agraria 2da numero 8 ego qualem Calendis Januarÿ acceperim Rempublicam Quirites intelligo. Et pro Archia Poeta numero 12 Quæres a nobis Gracche cur tantopere hoc homine delectemur. quia suppeditat. Et Oratione ad Quirites post Reditum. numero 2do Quid dulcius hominum generi a natura datum est. Et post Reditum in Senatu Numero 7 Princeps Publius Lentulus Parens ac Deus nostræ vitæ. Ibidem

cum Transi… ribus stu… misera Reip… descriptio

numero 18 Quid ego de praestantissimo viro Tito ~~viro~~ Annio dicam &
Ibidem Numero 22 Quando ego huic homini ac liberis eius
Pro Plancio numero 22 Laudanda est vel etiam amanda vicinitas
de Gratitudine Ibidem numero 80 Etenim Iudices
Et pro Milone Numero 62 Quod si nondum cernitis cum
Pro Balbo numero 2 Qua fuerit Pompei Ibidem Numero 9 Quid enim abest

Amplificatio per adiuncta Est

Quando augetur res ab ijs quae cum re sunt coniuncta V. G. Locus. Tempus, et quae circumstant. Vestitus, Comitatus, Apparatus, Colloquia, rubor, Pallor latissime patet adiuncta Nam et hominis animo et corpore sunt, ut Virtus, ut Oris splendor, ut Deformitas, aliaque innumera. Ad adiuncta spectant, Literarum studia, Honores publici, et priuati, Patria, Genus. Natio, Responsa, quae vitam comitantur & consequuntur post mortem habiti honores. Talis est apud Ciceronem pro Roscio Amerino, ubi luxum per Adiuncta amplificat Numero 133 Habet animi relaxandi causa Rus amoenum Et tota Oratio pro lege Manlia et Clodiana Unde carmen Ad

Quis, quid, ubi, quibus auxilijs, cur, quomodo, quando

Talis pro Caecinna viri boni Numero 78 Vereor de tali viro ne plus dicam

Talis apud Statium Plauia

O merito dilecte puer primordia quæser
Distrahor hinc annis stantes in limine vitæ
Hic me forma rapit, rapit inde modestia præcox
Et pudor et tenero probitas maturior ævo
O ubi purpureo suffusus sanguine candor

Sylvarum Lib. 2do ubi et comparatio
Descri Psittaci pulcherrima Ibidem

Talis Philippica 2da N° 64 De bonis Cnei Pompeij hastæ subiectis. hasta posita pro æde Iovis Statoris bona misenum. Descriptio

Talis est Ciceronis de Ablato Candelabro per Verrem Verrina 4 numero 67, 68, 69

Rex maximo conventu Syracusis. O

Amplificatio per Adiuncta apud Poetas cum frequentissima cum pulcherrima et quod mirere magis vna quæ orationem admirabilem facit

Harum igitur aliqua ex variis delibabo auctoribus

Descriptio volantis

Descriptio volantis

Audyt et faciles per gemmea rura volatus
Iris dedit, cælog viam commisit aperto
Cerulea subeunt alis felicibus auræ
Sidoniumq peplum capitisq insignia circum
Flaventesq comas chlamidemq afflatibus implent
Ipse leves ultro Regina accommodat alas
Africus et domina gestit clarescere pennâ
Qua liquidas molli cursu discrimine tenas

Arridet tellus blandisq accedit euntem
Luminibus fertoq sinum dat germine plausus
Illa volans celeres leni placcetitur Euro
Officio tantisq viâ defunditur alis
Donec maturo cælos emensa volatu
Attigit æterno ferrata palacia muro
Magnificas arces ubi pulcro regia sceptro

Descriptio Palati honoris

Palatii Honoris

Hic super imposito sublimis Regia muro
Æmula sydereis onerat pergama templis
Et patuit visibus polis, attolit in orbem
Arduus augusto vertex fastigia tecto
Qualia Phœbeis habitata palatia flammis
Aurea deducunt rutilo penetralia gyro
Assurgit gemmis paries colludit in auro
Gemma frequens laterumq viam subit aurea gleba
Gemmarum dimota thesis quas undiq deues
Legit honos, seu quas rubeas in viscera lymphas
Ebibit aghati patrio de gurgite ponti
Seu quas Memnonia felix garamantis in undâ
Despicit, aut mediis indus proculcat arenis
Et quas impatiens oneris cupidusq diurnas
Accelerare vias levibus permiserat auris
Cynthius hic leni iaculatus sydere flammas
Cælorum simulatus honos cui cerula pingit
Forma decus totoq elidit nubila regno
Incluuitq dies et amena luce serena.

Auratos inter laquearia fixa planetas
Ridebunt stelligeri regalia nubila mundi
Deliciis artificis radiantes tempora flamma
Non tamen ut curiosi calculantes tutior ignes
Aequales calcantur opes nec marmora tantum
Sufficiunt implere decus prostratus Iaspis
Sÿnadias tota crustas eliminat aula
Solus honoratum crepidus uestigia planta
Submisso portare iugo, libet inuida passim
Optati pretium sternant conchilia terris

Polonæ Historiæ

Descript. Pol. Histori

Memorat non inuida prisos
Sarmatiæ proceres gelido e sanguine pulcram
Progeniem fortemque Lechum patriaque superbum
Urbe Cracum Piastumque aui melioris alumnum
Feliceque Stabrum domito quem cernimus albis
Amne tulit, Teque innumeros Crinouste per annos
Bella triumphali solitum decernere plausu
Te quoque cui tenuere uirtus in fera per artes
Regalem clausit populari in corpore mentem
Exilique contenta domo paruisque recepta
Prohibet edomito redeuntes Teutone laurus
Emeritum firmisque parem claveris triumphis
Caeteraque Aruitos late spectata Trioni
Lumina

Forma

Descr. Formæ

Crines flauentes imbre capillos

Castaq perenis irrorat tempora guttis
Regula transacti renudato stamine pensi
Dextera marmoreis flauentia tempora guttis Sartis
Calabat memorig uiros condebat in auro
Seu pietas æquata polo seu nescia frangi
Integritas saxiq tenax custodia iuris
Seu patria dilecta quies studiumq togatum &
Pacis, et ignauos contra defensa tumultus
Relligio sciara sui seu nota Gradiuo
Certatisq diu virtus exercita bellis
Ast ubi præcipuo radiantia lumina cultu
Internos texere lares atq æmula ueri
Atheniis augustos sparserunt astra penates
Sublimis solio propriaq in luce uerendus
Degit honos ipsisq illustrior emicat astris
Qualis flammiuomo Tytan innixus Eoo
Postquam stelligeri super super ardua terga leonis
Inuexit currum cælo medioq resedit
Supremo uibrat flammas pulcerrimus axe
Perennitq diem lucemq in luce fatigat
Imbuit æterna dicens immortale iuventa
Purpureos uultus teneris gratissima
Forma genis primâ croceas lanugine malas
Signabit geminata chelis quam lucida nunquam
Canities timida posit uiolare pruina
Adstringit premo tellus mauortis auito
Baccatam circum gemmantia tempora frondem

Lætantis

Dixerat et subito obtutu euanuit alis
Acheroas cinerea plagas patriisq receptâ
Sedibus, illa auidis incognita gaudia votis
Læta capit tantiq adeo tam plena sereni
Proxima continuo uexat solatia cura
Iamq oculis haurire iubet quæ cunta fecundis
Auferet promissa polus cui læta benigno
Arrisit tantum cœli clementia vultu
Quem facilis dilexit honos cui lurida cenis
Nobilibus, seruat cultus &c.

Descriptio Lætantis

Vestis

Regni illuxit uestis nitor aurea late
Purpura Cæsareo radios effundit amictu
Ante triumphali multum sudata labori
Dona iacent pietaq toga cinctusq decori
Sceptraq vittataq mitræ bifideq tiaræ
Cæteraq insomni quæsita insignia cura

Descriptio Vestis

Dolentis

Dicentis maduere genæ, vultumq per omnem
Pallor yt uocisq repens singultus apertum
Intercepit iter respicit fugientis amicum
Fertur alumna senis atq caule profatum

Descriptio Dolentis

Iræ Dei

Non ocyur alex

In terra cadit Ira Iouis sic quando niualem
Othrin et Arctoum gelidum caput insilit one

Descr^o Iræ Dei

Armauitq in niue manum iaculat ignea moles
Sacra Dei mandata ferens calamq trisulca
Territat omne coma iam dudum abditibus agris
Signa dare aut ponto miseros inuoluere nautas

Descriptio Discordiae

Discordia

Necullam

Alter in alterius conuentu repperit artem
Iussus enim praebere manum famulante ligonem
Saxa dedit dare iussus aquam faber attulit arcam
Atq iterum orata securim dare marmor arenam
Portarunt operae calcem petiere bitumen
Mittitur et currus ferrum cum lima rogatur
Saepe suam a socio socius repetiuit amussim
Cum socius terebram aut uncia pro forcipe feram
Quibus variante dedit descendere iussi
Ascendere omnes iterum quos forte magister
Jussit sublimes ascendere
Venerunt uetiti atq iterum fugere uocati
Currere quem uoluit stetit et quem stare cucurrit

Descriptio Ortus Solis

Ortus Solis

Ut primum e croceo uisa est aurora cubili
Vicinum monstrare diem tepuitq propinqua
Jam Phaetontea face et lampadis aura
Et nondum cuncta polo vigil inclinauerat astra
Ortus et instantem cornu tenuere videbat
Luna diem tepidas ubi iam Titonia nubes
Discutit ac reduci magnum parat aethera Phoebum
Jam gelidum Phoeben et caligantia primus

Hauserat astra dies et iam tumet igne futuros
Breatur lateq novo Titane recluserat
Aequor anhelantes radiis subsedit equorum
Et iam Migdoniis elata cubilibus, alto
Impulerat coelo gelidas aurora tenebras
Rorantes excussa comas multumq sequenti
Sole rubens illi roseus per nubila seras
Advertit flammas alienumq aethera tardo
Lucifer exit equo donec pater igneus orbem
Impleat atq ipse radios vetet esse sorori

Historia Romana

Descriptio Romanae Historiae

Hic reges regnoq pares hic Dardana virtus
Albanisq patres lavita limina Romae
Hic Latii Pyrriq duces, hic Annibal Alpes
Dividit, hic celerem cunctatur maximus hostem
Hic Macedo dennis felicia praelia regnis
Certaq serato dispensat bella triumpho
Hic Catilineos Roma nutante tumultus
Exturbat Domina victrix opulentia linguae
Hic tacuit claudit Ciculia limina Jani
Impositis orbi felix regnator habenis
Hic Gallus Rhaetusq ferox, hic tristis Hibernus
Illustres mirantur avos hic Cimbrica tellus
Conspicuum patriis numerat virtutibus ducem

Descro Episcopi celebrantis

Episcopi celebrantis

Cedit auis pretium vincit quos nescit honores
Ambitiosa solus gemmatis nobile signis
Argentum nitida format vestigia virga
Annulus inducto digitos accendit in auro
Lanigeri circum proceres niveusq senatus
Praesulem late cingunt latus. Undiq largus
Dispensat radios fulgor populusq patresq
Attonitis inhiant oculis visusq fatiscunt
Inq suo nimium cognoscunt praesule solem

Descriptio Palatÿ

Palatii

Inferiore domo passim per aperta renident
Atria, congesti lapides quibus India Mater
Aut Mareotis humus summi laquearia tecti
Vitrea Cristallus gestat: stant Lybica gemmis
Limina. multifidiq gradus, dubiiq superbos
Decipiunt errore pedes, non intus agrestis
Gemma micat docti neglectus ab arte magistri
Longe meret Onyx, exclususq meret Iaspis
Invidus admisso livet Amethiste Smaragdo
In medio late redolentibus aurea campis
Iugera nascentes herbas florumq iuventas
Irriguo Titane fovent. Stat virgine nardo
Prata virent niveisq hic pubescentia culmis
Lilia nituntur stat celebris inde ligustri
Candor et infaustu. merent hyacinthus amictu

Hinc consanguineus campo pudor aurea laxat
Ora rosis, croceoq solum mentitur in astro

Tiarae

Adstitit et fulvi radiis lunata tiara
Sydera gemmatum pretio, dextraq politum
Artis opus magno pronus submittit honori
Chrysolitis late rutiloq adamante superbi
Pulcer apex gemmamq audlit nectile Phaben
Pendula luminibus pretiosi copia roris
Conniuet dubijs ardent indagine soles
Auratam viuis animata coloribus orbem
Astra tegunt, lateriq haerent hic portitor amni
Florifens aries permiset vellera stellis
Dirag flauicomo vincitur fascia nodo
Stellaturq leo magni formosa laboris
Gloria flauenti dispergit sydera tergo

Descript Tiarae

Seruorum

Stabant tercentum formaq auroq corusci
Omnes egregii vultus undiq iuuentae
Flore coloratis omnes in sydera pennis
Ire leues voluenq relinquere nubila saltu
Et felix ditare solum vivisq peniti
Purpureus late messes induere campis
Omnibus ingenui manant per terga capilli
Castigantq humeros et mollia pectora cedunt.

Descrip Seruorum

Descriptio Laetantium

Laetantium

Sic ait, ast laeti per florea rura coloni
Conveniunt onerantque rudi convivia victu
Respondentque Deo nec lento cortice cessant
Carmina, nec tenui more disperdere sago
Exultant alij iuxta, florumque sereno
Imbre regant mensas roseaque aspergine pingunt
Purpureoque diem certant perfundere nimbo
Ast alij liquido spumantia cymbia dicito pino
Evacuant, madidamque bibunt cratere salutem

Descriptio Iusticiae

Iusticiae

Ipse ego Iusticiam stellantia culmen linquere iussi
Culmina, cumque meae terris descendere librae
Illa nigros habitus pullataque tegmina gaudens
Exuit, et roseam per eburnea pectora vestem
Fundit, et innodum tortis sublime capillis
Edificat caput, in cineres glomerantur honestis
Ignibus, et croceos adspirant sydera vultus

Descriptio Clementiae.

Clementiae

Nec minus Astreae clementia iuncta sorori
Cognatum molitur iter, similisque videri
Gestit erythraea iam claudit iaspide pectus
Iam roseo divina iubet consurgere cultu

Ex variis Transitiones Poetis

Ut primum fari potuit sic instituit ore

Sic exhortata reliquit
Tales uirgo dabat ore colores
Talibus incensa est iuuenum sententia dictis
Dixit admotaq manu capulo uorat horrida bella
Sic effata sinum lacrymis impleuit obortis
His dictis animum incensum inflammauit amore
Spemq dedit dubiæ menti soluitq pudorem
Inceditq animum dictis atq aggerat iras
Tunc talia celso Ore tonat tremefacta silent dicente Tyranno
Alia) Talia fatus erat iam nuncius astra tenebat
Dixit et euanuit
Audierat mandata pater secumq uolutat
Diuersos ducens animos
Sic effata rapit cœli per inania cursu
Superos orans sic uore profatur
Hæc agitans secum longo post tempore fatur
His etenim paulum uerbis et mente moratus
Tandem expressit conceptum corde dolorem
Tantum effatus et in uerbo uestigia torsit
Obstupuit magno laudum percussus amore
Sic memorat uocemq premit
Audiit et cœli genitor de parte serena, intonuit læuum
Dixerat Aeneas olli obstupuere silentes
Atq his ardentes dictis affatus Iulum
Simul his ardentem effatus amicum
Sic orsus Apollo

Haec et plura effatus
Sic cecinit. Sydera motu
Dixit et horrendo concussit
Tum gravis ex alto genitor sic fatur Olympo
Sic fata trementes, tendere conatur palmas
Postquam introgressi et coram data copia fandi
Placido sic pectore coepit
Sic memorat, Ergo his dictis effatur amorem
Atq illum tales iactantem pectore curas, alloquitur
Quaerenti talibus ille suspirans imoq trahens a pectore vocem
Medio sic inter fata dolore est
Sic ait atq animum pictura pascit inani
At quem tum Iuno supplex his vocibus usa est

Oratio Adhortantis

ORATIO Adhortantis

Non otia marcida luxu
Te frangant. fucata genas et amicta dolosis
Desidia illecebris hebetat calligine sensus
Aetate in tenerâ; membra enervere labore
Perge, nec innocuos consortia prava mores
Inficiant; magnos olim numerabeis inter
Eeckiadas, Vituliq atavos aequare potentes
Post certas hyemes poteris, fastigia gressu
Laudis in offenso ut teneas, contende priorum
Exemplo, quorum cumulabis facta decusq
Maturus ut laeta vel aspera rerum
Consilij momenta regas, nec tristibq impar

Sententia pia.

hiemes

Adhortatio ad virtutem

Nec fauctis tumidus fatum utriq mederi
Possis, atq modum studiis componere Patrum

Oratio ad Bellonam

Oratio ad Bellonam

Seu Pandionio nostras invisere cædes
Monte venis, seu Aonia divertis Ithone
Læta choris, seu tu Lybico tutore repexas
Lora iubas, qua te virgo temone frementi
Intemeratarum volucer rapit axis equarum

Descriptio Turbinis

Descriptio turbinis ex Bider lib. 1 nº 21

Non secus ac ventis quoties hiemantibus imber
Migranti de nube ruit torrentibus undis
Vix validi montes, vix saxa Ceraunia restant
Arborea sternuntur opes, pinusq piceusq
Et patulæ quercus et vatum gloria Laurus
Præcipitesq cadunt in honoro funere cedri.
Nec sua planities corylos, nec littora Myrtos
Eximias a strage viden! nascentia frondes (exemptas)
Submittunt arbusta suas, radicisq Myricæ
Sitibus exspirant, Driades flevere, suasq
Enata deleverant nusquam virgulta Napæas

Descriptio P

ex Biderman lib. 1. nº 21

At parte ex alia maternis pendulus ulnis
Gestabatur Itali, spes tota parentis, et una
Cura Parentis Italis. pario cui marmore forma

Pronea, id est providentia Dei

Candidior, malisq notata rubentibus ora
Semper erant: Tyrio chlamys illi e vellere semper
Aurea seu tyriam mordebat fibula vestem
Aurea e collo Maeander et aurea uterum
Cingula: nulli olim species aut gloria maior
Omnibus e pueris: hic nondum certa profari
Doctus, ab invito trudebat verba palato
Vox semel matrem mutilo clamore sonare
Garrulus incapit iam separans esse disertum
Matrem iterum et matrem lingua titubante uerare
Perstitit, audiiq et magnus amauit haberi:
Nec responsa dies tenebat a remi mater
Semper Italia repetebat Italia: quoq altius illa
Altius ille uerdt

Descriptio Hortti

Descriptio Horti

At puer ut mediis aliquando uagatur in hortis
Urticas nudo pressit pede, cassa peperit
Nudo urtica pedi, subitoq oblita malignae
Indolis in plantae melioris nobile germen
Versa Palestini sudare opobalsama suci
Coepit odoratae q afflare tepentibus auras
Deliciis uicera Phari rosa et omnea Nili
Littora, Miratur Thymus et redolentis Amomi
Et florum superatur odor. Quisnam illa beatas
Exhalet Zephyrus patri caelestibus auras!
Nec brevis illa stetit mutatae gloria plantae.

Sed seruata sua in sobole est, nam diuite succo
Europamque Asiamque omnem Lybiamque peragrans
Suauia fert templis et regibus unguina magnis.
Forte rosas aliâ violasque in parte legebat
Absenti genitrice puer ramisque virentes
Undique Narcisso et candidulos Hyacinthos
Carpserat, hic visu nouum admirabile monstrum
Ecce frutex humili surgens e stipite pandum
Dennit in florem folio qui tenditur uno
Continuus, radixque crat ambitur acutis

SECTIO SECUNDA

Quæ sit methodus et Praxis disponendæ et scribendæ Orationis in omni genere

Dico primo. Scripturus in certâ thesi et materia orationem, ut ex arte scribas facito tibi quinquepartitam Ratiocinationem ne videaris more Andabatarum clausis pugnare oculis

Dico 2do Partes huius Ratiocinationis sunt 5 Propositio, Propositionis approbatio Assumptio Assumpt. approbatio Conclusio

Propositio est Per quam breviter locus id quod expositum est Rationibus exponitur ex quo omnis vis oportet emanet Ratiocinationis

Propositionis Approbatio per quam id quod breviter expositum est rationibus probabilius et apertum sit

Assumptio per quam id quod assumptum est rationibus firmatur et propositione ad ostendendum pertinet assumitur

Assumptionis approbaǒ per quam id quod assumptum est rationibus firmatur Complexio per quam id quod conficitur ex omni argumentatione breviter exponitur

Exemplum quinque partitæ Raciocinaǒnis

Habemus apud Ciceronem in Cæliana Oratione

Propǒ est talis Crimen quod sit cum multis et iis quidem viris bonis commune non est calumniose conferendum in adolescentem qui facile decipi possit

Ratio Propoǒnis Nam et viri boni quāq magni circumspecti debent eẽ falli possunt adumbrata quadam specie virtutum vel vitiorum quæ virtutum imaginem induant

Assumptio At Coniuraǒ Catilinaria cuius insimulatur Cœlius etiam viros graves et honestos decepit

Ratio assumptionis Quia Catilina mirabili arte calluit ad fallendos homines vel maxime cautos

Conclusio Itaq non est coniurationis crimen uni Cœlio obiiciendum

Propositio ultimo loco ponitur cui subiicitur Ratio exemplis confirmata

Assumptio pariter est initio comprahensa, cui est adnexa Ratio ex descriptione morum Catilinæ

Complexio una cum Propoǒne videtur eẽ confusa

EXEMPLVM SECVNDVM

Propositio est. Miles in castris ebrius est puniendus

Ratio Propoǒnis Quia Castra debent eẽ quasi casta quod afficitur & libidines in eis carentur

Ratio Rationis ebrietas enim facit de homine bestiam de robusto infirmum de prudente fatuum, ebrietas est blandus Dæmon dulce venenum, suave peccatum quam qui habet se ipsum non habet

Hic posset exagerari, scelus impietas et dedecus ebrietatis

Confirmatio Rationis in Castris non debere eẽ ebrietatem ex obligatione militis qui duci suo se obstringit, ut totus ei quantus est inseruiat. Ebrius autem quid Duci suo aut corpore aut animo proderit. Est ad arma capessenda Ratione et prudentiâ opus in rebꝫ in ebriis hæc cuiusmodi. Norum illud Alliciunt somnos temporꝫ metusꝫ meorumꝫ Corporis viribus sensuum membrorumꝫ usu integro atꝫ commodo est opus in ebriis hæc cuiusmodi, cœlum his terra mixtum videtur, sunt capitis vertigines, sunt oculi continuis humentes et stillantes lacrymis, sunt ossa tumida et ulcerosa sunt reli=qua membra prope curita tremula et ad res gerendas neutiquam apta, augebit hoc totum enumeratione effectuum ebrietatis &c. Troia vino somnoꝫ sepulta capta est Massagetæ cum largius bibissent à Cyro Persarum Rege victi sunt. Hannibalis exercitum tot victoriis præstantissimum unica Campana luxuriâ Rñi militi vincendum dedit. Hoc totum amplificabit a Contrario istud scilicet erat quod impulit Percennium Imperatorem, ut aceto suos milites et contentos eẽ vellet Mahometes non solum Turcicos milites vino uti noluit sed in ebrios 80 pla=gis animaduertere iussit. Concludes igitur. Ergo miles in castris ebrius ptimedꝫ est.

EXEMPLUM TERTIUM

An in scholis dum certatur in ordine ad laudẽ certetur

Ita

Argumentum Qui laudis cupidi sunt propter laudem quidquid faciunt faciunt

Ratio Quia gloria si ex verâ proficiscitur virtute contemnenda non est.
Sed studiosi quando in scholis ingenio et viribꝫ illi decertant sunt laudis cupidi

Ratio Prima Quia hoc aduerterunt prudentes viri hinc multa gloriæ ex=cogitarunt irritamenta in Gymnasiis. Qualia sunt Senatorem eẽ inter equi=tes numerari, tribunum agere, et cuiuscunꝫ ordinis ad conditionis iuvenem modo

sit diligens

sit diligens Imperatorem eẽ. Beatam enim Rempblicam putauerunt si regeretur à sapientissimis. Huic Rationi adjice epiphonema sed aliter et aliter ductum ut patebit in exemplo

Ratio 2da Quia hæc laudis et gloriæ auiditas colligitur ex ipsomet ingenio iuuenum in scholis certamine et hanc Rationem exprime Hypotiposi strenui concursus inter duos aut plures studiosos

Ratio 3tia Quia hoc certamen arduum est atq difficile: propterea debet eẽ gloriosum quod zarum ut ostendatur per comparationem uariorum certaminum

Ratio 4ta Quia hic industriæ conflictus erudit ingenia & postea ex tirunis facit Mercurios. Magnum est hoc ergo ille conflictus est Laudabilis

Ratio 5ta Si alii conflictus cruenti fuerunt arena & theatrum gloriæ multo magis hic ingenii

Conclusio Ergo studiosi cum disputant propter laudem id faciunt

Forma Oraonis ad prædictam methodum

maior Propoõ

Nescio quomodo ita insideret in mentibus nostris studium laudis ut ipsi opifices nobilitari uelint perfecti homines et maximis ingeniis præditi excitentur spe gloriæ maxq inueniuntur qui laboribus susceptis non quasi mercedem rerum gestarum desiderent gloriam. Ea si temeraria est si adumbrata si collecta ex laudantibus splendoris insignibus, si ex simulatione honestatis si ex uitiorum laudatrice fama populari contemnenda est Si laus est bonorum incorrupta uox benè iudicantium Si recte factorum comes est non est bonis uiris repudianda

ratio maioris propoonis

Quid cum oñis honor enim alit artes omnesq incendimur ad studia gloriâ Quod cum omnibus comparatum sit anaã, multo tamen maxime adolescentibus et pueris efferuntur

efferuntur cum uicerit pudet uictos, accusari nolunt laudari cupiunt, nullos labores non perferunt, ut æqualium Principes sint, et si quid magnum conati sint efflagitant laudem mercedem gloriæ. Hoc cum esset obseruatum ab huius ætatis moderatoribus ita prouisum est ab iis ne hæc deessent laboris et studii incita=menta ut formam Reipcæ optimis temperatæ institutis et legibus in gymnasiis esse uoluerint in quibus omnium ordinum quorum designatione Reipcæ moderatio continetur sapienter constituta. Inter hos primum locum tenet Senatorius proxi=mus et huic dignitati ordo equester infimus plebeius, hic ut summis et am=plissimis honoribus magistratus abundat ita fidei suæ commissa meminerunt hic morum magister censor censoria aduersione inertes et desidiosos notat, hic summa amplitudo et dignitas consulum, hic ædilitatum splendor; hic quæ=stores cæteriq magistratus in sua quisq procuratione et muneribus egregii. Inter hos eminet in solio summâ potestate Imperator non per uim, non gratiâ non assectatione quotidianâ cuiusq generis et ordinis non salutatorum de=ductorum suffragatorum nomen elatione et blanditiis in tanto honoris gra=du collocatur sed solertiâ, Quæ quidem si degeneraret in ignauiam ex=turbaretur confestim e solio et ejiceretur de gradu dignitatis, ut uerò quisq præstantissimus est, et maximè strenuus ita prima in hoc nostro amphi=teatro occupat subsellia, neq enim (ut in illo gladiatorio) pretio distribuunt loca non tenuiores excluduntur ab his gradibus designatores uoce aut locari=i auditur illud æs pro capite dent si id facere non queant domum abeant la=tet omnibus hoc Lyceum elegantis et in literarum laude maximè conspicuis supre=mi attribuunt subselliorum gradus. Quid sentitis de hac literarum Repca Auditores. quod est uestrum de Academica nostra gubernatione iudicium profectò quia rectè et cum Platone sentitis beatam hanc Rempcam

Assum=ptio

Ratio I Assumpti:

hanc Repicam oēs praedicatis quam Sapientiae et doctrinae studiosi capessant
Et haec sunt quae puerorum impetus ne corruet incitent, hi sunt honoris gradus,
ad quos ut efferantur ardor gloriae adolescentes in studia feruntur ex=
hausta dicendi auiditate, haec subselia et incendia laudes quos ut adi=
piscanti, tum graues contentiones instituunt tam animose digladianti inter se
Z Ratio inter hanc arenam litterariam pugiles nostri: Placet pax aliquod uocare
in medium ut quoniam locus hic theatralis spectaculorum est sit etiam con=
sessus spectatorum Adeste igitur bellatores optimi egregii descendite in
arenam bini cum binis adeste, prodite tot adsunt laudis uestrae fautores, tot
uirtutis praedicatores, tot uictoriae buccinatores quot sedent spectatores: mali
uirtute exente ingenii acubor, agitur de consulatu, de corona de imperio
Ad tantum splendorem dignitatis excitantur omnium ordinum praestantiss=
simi qui uix se se sustinent quia vim proeliat omnes in medium, unus
duntaxat ex ordine Senatorio aggreditur Imperatorem, cum in arenam
statim euolat ut Imperator sollicitus esset tuendae cum honore dignitatis
ut oculi ardent utriusque et exultant, ut gestiunt quam uaria ordium
ordinum in alterutrum studia quam multa fiunt ante congressionem quam
dicuntur multa ut aduersarium suum quisque terreat, et cuius quisque per=
stringat aciem ingenij suas habent ante pugnam uelitationes
multa faciunt non ad uulnus sed ad speciem uibrant hastas fulgore armorum
gloriantur, gloriantur equis, Andabatae, pectus humeros, lacertos, athletae ba=
~~estent~~ ostentent: gladios uentilant Mirmillones cur non etiam suas habeant
ante congressum prolusiones gladiatores nostri generose in certamen ueniunt se
prole ad pugnandum comparatos nutu, uerbis hilaritate uultus iactant: tu
uero ubi dati arbitri qui de uictoria referant se non cogit utrinque egregie
commouentur cornua disputationis certatur strenue torquentur ingenii lacertis

et viribus quamvis eum hasta instat qui lacessit urget, si accedunt Graeci si Latini retundunt aculei retardat recursiones et impetus aemuli qui provocat si minus plagam accipit ipse etiam suo ordine bene comparatus simili conatu alterum petit premit verbo pari telorum coniectione deijcere adversarium conatu nititur Quid iucundius hoc conflictu! quod certamen cum hac pugnâ literariâ conferendum! quid his gladiatoribus nobilius! qui et vitando caute, et premendo vehementer ita faciunt utiliter ad pugnam et ad aspectum venuste Dii immortales! quam varij sunt huius belli exitus, quam laeti, quam luctuosi fortuna gravissimo perculsum se gemit qui deijcitur de gradu; incedit omnibus laetitiis triumphatque gaudio qui vicit totius sibi videtur orbis imperium adeptus. Sit vero pusio aliquis felici memoria, acri ingenio, lingua celeri et exercitata grandiorem aliquem haesitantem lingua, memoriâ vacillantem similem cervorum quibus ingentia cornua sed animus deest. In superioribus subselliis deprehendat hunc aggreditur hunc lacessit si tergiversatur, si detrectat pugnam excipitur totum sibilis si congreditur homunculi istius tenetur ferocitatem obruitur verbis, gestibusque, et motu corporis percellitur. En ut exultat ut adversarium non aetate tyronem, se vicisse praedicat, barbatum et in dicendo clamandoque bene versatum robustumque se deiecisse dictitat. se Gygantem prostravisse gloriatur et merito gloriatur, hoc enim victoriae genus tam gloriosum est quam singulare, tam nobile quam arduum tam dignum ingenio adolescente quam liberale. Multos bestiarios, Machaerophoros multos reperies qui in furente Circo in arena crudelitate, in gladiatorio certamine emineant qui sanguinolentam palmam sectentur! qui adversarium stricto mucrone viriliter petant acriter repetant qui cum laude ictus corpore declinent, qui cum

3 Ratio ex Comparatione

cum magnâ totius corporis firmitate stent in uestigio qui ictibus confecti ne ingemiscant quidem, qui nihil malint quam dominis satisfacere uel populo. qui mittant etiam uulneribus confecti ad dominos se uelle decedere, si satisfactum sit eis; qui cum decubuerint ferrum recipere iussi collum non contrahant, multos inquam ex ipsa sellulariorum fece huiusmodi reperies 300 cum auratis chlamidibus in arenam mittet Hadrianus plures alet Domicianus. bene magnas eiusmodi barbarorum catervas Nero dabit Titus confertissimas. Qui autem in has arenâ literario certamine excellunt sunt inter multos rarissimi! Qui tamen ad hanc palmam omni studio contendunt sunt plurimi ut in has Palaestrâ decident adolescentes maximopere est connitendum. Magnum

Ratio est enim quod dicturus sum Auditores magnum est id tamen verissimum uix aut ne uix quidem absolutum Oratorem quemquam futurum qui se in hoc nostro amphitheatro his quas dixi concertationibus diligenter non exercuerit. Date mihi hominem qui acute excogitata artificiose distributa; conficta ingeniose memoriâ non complectatur qui rustice, hiulce uaste loquatur aut nimis delicate superbiâ oris aut linguae uitio: qui is sit qui modico strepitu perturbetur tam pusillo animo ut fremitus murmurantis plebeculae pertimescat uehementer loqui et si opus acrius excolitur et confirmatur quam in hoc Lyceo memoria in quo quis pronuntiare haeret, monetur statim ab aemulo, si saepius haeserit de senatore eques fiet si duriùs, simul, (s)ibi si balbutiens pronuntiare uidetur, arguitur ab aduersario cum periculo dignitatis. Animose et uehementer hic dicere assuescant uel gradum et existimationem suscipiant quam multos obseruauimus qui cum primum iussi sunt in hanc dimicationem uenire tremunt

uere et animo ac similes nouis quibusdam ac molli cultu paene tum assuetis militibus qui instructis utrinq ad confligendum copiis teneant fistulam sulphurato puluere et plumbeis suffeta glandibus displodere metuunt aut in alueolum pulueranium ignitum uerte armati rostrum demittere ne forte lethalis plumbi globo hostem uulnerent si exploserint et uiderint transuerberatum cadere exanimem cadunt et ipsi semineces qui ut assueuerunt frequentibus internecionibus ignitum catenarum Principes et generosiores facti quod antea metuebant confirmato animo congrediuntur de pugnâ moriuntur, uix audent spirare primâ uelitatione milites nostri loqui contentiq erubescunt, ex cruciati aduersarii ferociâ tenentur: at ubi saepius uenerit in arenam sumunt animos loquuntur uehementiq aemuli minis non commouentur ipsi ultro lacessunt, tantaq in hoc certamen feruntur animi contentione ut ne non tantum uerba sed etiam manus conferant limites circumscribi necesse sit, quos qui transilierit de statione iudicetur decessisse turpiter. Arenam hanc literariam gladiatoriae anteposuisse ut satis perspicio Auditores. poenitet me tamen contulisse ephebeum nostrum cum illa immani impurissimorum hominum carnificina, poenitet me probos adolescentes comparasse cum perditis hominibus et barbaris, ingenuos cum abiectissimis seruorum gregibus, nobiles cum laniis, Gymnasia nostra cum illorum caueis: nam uereor ne quid de nostri Lycaei et discipulorum laude detraxerim. Ea est enim huius arenae dignitas ut nulla caueâ, nulla antiqua theatra sint cum istis ludis conferenda. Nec mihi quisquam ostentet insanas illas substructionum moles, et altiores quam ut earum fastigium lumini strati suspicere possint, non Titianas ex lapide Tiburtino non ad arcendum solem serica Caesaris dictatoris uela in amphitheatro, non pur

Ultima Ratio

purea

BIBLIOTEKA W.B. *

Neronis in quibus ipse acupictis stellis aureis circumseptus currum agitat non subiectos Senatoribus Caligulae pulvillos non suavitatem odorum qui efflantur e laterensibus unguentis per occultas fistulas, non croceum illum expressum è statuis sudorem, non constratam minio et aureis ramentis arenam, aut similes Imperatorum profusiones. Caveae illae bestiarum sunt & bestiariorum Ephebea vestra nobilium adolescentium, Arenae illae barbarorum sunt qui sanguine aluntur, qui in crudelitate si- ut vix acerbis funeribus hominum qui ad summam eruditionem summo studio contendunt in illis crudelissimae voluptatis spectacula in istis liberalissimae, in illis furoris et amentiae ostentatio in istis specimen

Conclusio

industriae. His vestris gradibus Adolescentes et subselliis ad summos honores ascenditur, in hac acie et exercitatione, quasi ludicra res magnas pergite pergite ut soletis in hoc agone contendere, nihil has pugnâ nobilius, nihil vobis dignius, nihil est in quo eluceat magis industriae vestrae acumen et ingenium et quoniam arbitror me et quasi voluistis sua reddere victoribus praemia Pileum quidem non dabimus, quia estis ingenui vos non donabimus neque enim vacationem postulatis ab hac pugnâ non authoramentum quia operam vestram huic arenae pretio non locatis, non pecuniam quia non egetis victrices et latas palmas dabimus immo maiora, dabimus aurum coronarium impensa proponimus, et si quid his maius est tanquam corollarium adjiciemus. Appendet victor arma non ad Herculis sed ad Phoebi; neque enim hoc amphitheatrum Iovi Stygio aut Saturno vel Dianae consecratum est sed Musis sed Minervae sed Apollini et quandoquidem magistrum me cupitis huius

Ludi diligentem mihi nauate operam prolixe vobis de mea voluntate promitto

Exordium huius Oratiunculæ

Amphiteatrum mihi videre videor. Aedit triplicem subselliorum ordine dispositosq gradus et cliuos lene iacentes intueor. Quid enim excipiendis omnium ordinum spectatoribus sedes, quid honoratior illa Senatorum et magistra=tuum orchestra, hæc equitum equestria illa obscurioris plebeculæ popu=laria quid vomitoria et præcinctiones aliud quam amphitheatri formam referunt. Quid ovalis caveæ imaginis et mediis iis gradibus area quæ illum carnificinæ locum effingunt, in quo aut emissam e specubus feram sicarius lacessit, atq agitatam venabulo transverberat, aut ipse a bestia discerpitur. Quod ego lanistam comparatum ad mutuam cædem compar aliquod gladiatorum componam consessum hunc nefario scelere cruen=taturus. Ego suggestum hunc tanquam podium et tribunal conscendero: vos huc convenientis hic consideatis virum homines (si modo homines sunt) ex turba omnium scelerum colluvie natos impune stri=cto ferro concurrentes, hunc gravi vulnere a forti adversario exarmatum raptari, alterum pernitem crudelitate sanguineis ex alterius cæde palam triumphantem! quid hoc spectaculo immanius, quid crudelius, quid artium humanitate magis alienum. Quod si reseratis caveis in medium prodeant, efferati leones, cæteræq immanes bestiæ in arenam volutent, pessime sane consultum erit vobis, ubi enim rara illa retia quæ spectationi non officiant, et crebris nodis diuincta quæ ferarum in=sultus arceant, ubi volubiles trunci contra easundem ascensum, ubi ferrea contra grandiores belluas repagula! At hi sunt theatrorum ludi hæc arenæ spectacula, hæ sunt caveæ oblectationes, et habet bestiarius

ac hominum sanguine ut homo sacra res homo per lucum et iocum trucidetur, et quam institui ad accipienda inferendaque vulnera nefas erat is iam abjiciatur senis, is confectus sexcentis plagis miserabiliter in cruore volutetur. Considete secure Studiis nihil huiusmodi vobis in nostra metuendum, nihil vobis ab hac cavea periculi. Neque enim in hac arena nostra clamitur nec componentur Samnitae cum provocatore cum secutore retiarium et Mirmilonem cum Thrace non postulantibus dabimus, non e curru pugnantes essedarii haud capessent in equo condabimus, non e curru pugnantes Essedarii haud capessent in equo con= tectis oculis Andabatae non e ludis e servorum familia vilissimorum hominum greges contaminabunt aream nostram. Prodibit in aciem flos populi delibatus prodibunt ingenui et lectissimi adolescentes atque ad omne officii genus liberalissime instituti congredientur cum pugnent sese non sicarum acuminibus sed ingenii non celeritate corporis et firmitate membrorum sed ingenii, non sanguineam intendent in omnes partes aciem sed ingenii nihil est opus inietta arena ne labantur pugiles nisi lorum sed ingenii perspicacitate et celeritate mentis Laudantur in hoc thea= tralis nostro Lyceo non qui stillantem adversarii sanguinem prae se gu= gulum ferunt, sed qui lepore quodam et varia eruditione comparari cele= neate respondendi et lacessendi subtili venustate excellunt qui cum maximo clamore et plausu collocantur in primis subselliis commilitones suos in eadem arena postea depugnaturos et honoratiore loco spectaturi spectabunt eosdem cum licuerit audit, nunc arenam aperio dum ego ludi huius magister ludum instituo cum de hoc certandi modo habeo occasionem attendite serent mihi credite plena oblectationis Dixi

SECTIO SERTIA

Quomodo Amplificatio paratur per ingeniosas in Oratione Ratiocinationes seu discursus

Hic modus amplificandi dicendique Oratoris cum singularis sit rem magnam requirit iudicium. Singularis quia non facile invenitur apud obvios oratores. Requirit iudicium quia oportet videat orator oportet, quibus verbis, senten= tiis, numeris, periodis in illo utatur. Si enim sine numero cum et apparatu verborum in orationem intruserit, deformabit orationem. Si nimium comptum et exquisitum ferent. Laconicum quid sapiet volo igitur sit prudenter | et Asiaticam faciet ora= tionem si curto et debili stylo conduxerit. Laconicum quid sapiet, volo igitur sit prudenter qui in oratione dicunere adsunt et etiam [illegible] numero in eo utantur quia melior sub sole et luna non repenitur ego exemplar dabo non quia opti= ma sed quia hos ostendunt discursus

Si velles aliquam virtutis effectus suis tractare per particulas illas Ita, ut, vel, Sicut et hos potest exemplo uti et iuxta licet verbis nondum ipse et nunquam

Augustam regnorum Reginam, purpuram ornamentum et Craciarum Parentem Dicunt Prudentiam quae regit in altissimum dignitatis fastigium inter illustri ador= nata splendore virtutum culmina evehenda et nemine puto in clarissimo con= sessu viro Prud. aud. inveniri illam dico virtutem quae et insigni victoriarum cur= rulo gloriosissima, et palmatis trabeis augustae felicitatis, nobilissima et insigni triumphorum multitudine celeberrima et illustri triumphorum splendore fulgida, ita purpura in eminentes reginas ingentes maiestatis suae effudit radios vel ut vel regnorum et imperiorum regina, vel triumphorum propagatio vel pal= marum fecunda parens victricium iudicamento diceretur, ita serenis radiorum splendoribus divinae suae gloriae animatum iubar universo crevit orbi in spectaculum ut aut per admirationem ad splendorem aut per dilectionem ad benevolentiam aut per amorem ad gloriam perveniret. Itaque decoris sine ne= bula, sine maculosae [illegible] noctis subsanno sine obscuritatis adulterino addictamento explicavit argumenta ut et claritate eximiae formae clareat coelo ad candiditatem oculorum et in lucido splendoris domicilio sideribus ful= geat admiraculum et dignitatis suae qua hostis gloriosis imperat [illegible]

Fortitudo est uirtus quae res metuendas ferat mortemq ipsam contemnitq

Fortitudinis sunt 4 Species, Magnanimitas, Fiducia, Patientia, perseverantia.

Magnanimitas

Est exaggerata animi quaedam moderatio, quâ res magnas et aggredimur et administramus.

Fiducia est

Per quam magnis et honestis rebus animus in se multum locare praesidii Deo semper auspice existimatur

Patientia est

Rerum adversarum honestatis causâ perpessio uoluntaria et diuturna

Perseverantia est

Continuus uitae tenor in rebus honestis et magnis

Partes Fortitudinis sunt

Moderatio in utraq fortunâ, aggressio rerum periculosarum, ut hostium, Latronum, ferarum, defensio urbium, armorum, uexillorum, tolerantia animi molestiae, Dolorum corporis, inediae, sitis, morbi, laboris, uulnerum, uerberum, tormentorum, ignium, paupertatis, ignominiae

Clementia

Est uirtus inter se cui inest amabilem reddér.

Effectus Clementiae sunt

Omnium animos sibi deuincire, Iracundiam cohibere, uictoriam temperare, aduersarium nobilitate, ingenio, uirtute praestantem nonmodo extollere iacentem sed etiam amplificare eius pristinam dignitatem. Parcere subiectis, humiles et culpam deprecantes amice fouere.

Laus Justitiae

Justitia est virtus unicuique suum tribuens, Justitiae sex sunt partes

Prima est Religio Quae est Justitia erga Deum et vis quaedam menti insita quae Dei metu et sacrorum ceremoniis hominem regit

Secunda Pietas

Quae est Justitia qua Deo Patriae Parentibus, et Amicis et Affinibus diligens cultus ac debita redditur observantia ac Charitas

Tertia

Gratia officiorum bonorum et Amicitiarum memoria et remuneratio

Quarta

Vendicatio Qua Justitia vim aut contumeliam defendendo propulsat aut in scelera animadvertit

Quinta Observantia et veneratio maiorum et Sacerdotum et Senum.

Sexta

Veritas in dictis simplicitas et fides.

Effectus Justitiae sunt

Justos et innocentes tueri iniustos et noxios persequi. Acta studiis leges, decreta publica pacta iusta sancire et sancita defendere; iniusta rescindere antiquare, abrogare, furtis iniustum tollere; res et fortunas legitimis dominis reddere, mensuras et pondera aequare iustam distributionem facere, dignis digna tribuere. Fidem

propulsat vim Justitia propulsatur contra vim et aliis au reis

servare Patriae Principi et Magistratibus. popularibus civibus externis domesticis hostibus gratiam benementis referre

Materia ad componendas orões

Chria vel potius Oratio Laudans Fatum et Dictum
Friderici Herborti Poloni Militis Constabit
Exordio Narratione Confirmaone Peroratione

Exordium tractabis hac peroratione argumentatione. Viri pro patria morientes sunt lau-
dandi Fridericus Herbort pro Paā mortuus est ergo est laudandus. Maiorem
instituer ab operatione sic velatr. Utinam mihi eam potestatem largiatur fortuna
ut in loco aliquo ad dicendum ornatissimo de bene praeclareq meritis de patria ver-
ba facere fortem audit ostenderem profecto nullum campum fertiliorem ad com-
mendaonem dari posse, nullam uberiorem dicendi materiam etiam illi cuius in
dicendo vires et ingenium exiguam habent facultate quam de illis loqui qui in
arena martia animose certant fortitudine ad finem usq strenue et
fortiter promoverunt. Dabis Raonem. Quamobrem orāo nemini deesse posset
in eorū commendaone qui pro paā moriuntur, deinnesq illud a loco compara-
tionis a minori dicendo. Si enim illis non deest oratio qui laudant eos qui
pro paā vita ~~cum morte mutarunt~~ non profundentes in toga et sellis curulibz
de illa optime mereri non cessant neq diurno nocturnoq labore fatigati omni
studio certant atq contendunt ut posteris inclarescant meritorū laureis, quanto
magis illis deesse non poterit qui stylum et sudorem, patrium onisq sui suavitate
et verborum ubertatem in laudem et Panegyricum eorum convertunt qui pro paā
vitam cum morte commutarunt atq in campo militari, inter armorū licentiam
et hostilem furorem pro omuni bono pro salute atq incolumitate Regis
pro ouo et commodis civilibus &c. Hanc Raonem exornabis ratione
alia deinmpta ab exemplis Reguli Romani et Codri regis Atheniensiū
quorum primus maluit in senectute Gracorum acutissimis doloribus interire

D.

quam Romana Respub.ca creare aliquod libertati periculu[m], Idus cum accepisset
oraculo eam gentem futuram victricem cuius Princeps in acie occumberet finxit
se gregarium militem atq[ue] hostibus se occidendum praebuit quorum tandem instituet
per Interrogationem S.u.a. Quis non immortalitate dignum Marcum
Attilium Regulum qui mortis Romam a Patres &c. Postea accedes
Quis Codrum Atheniensium regem postea ad minorem
ad
quae talis est Sed Sterbort pro patria mortuus est, quam ut cum connexione
inchoes accessum instituet per exclamationem Laudando in omni eos qui
pro patria moriuntur S.u.a. Magnifica profecto laus et aeternis di-
gna semper existimatur monumentis digna factis &c. triumphis immor-
talibus perhibetur eorum qui pro patria pro salute civium pro fortunis pro
focis templisq[ue] religione pro parentibus et amicis &c. dignaq[ue] sunt
ut si quid immortalitate longius esse posset ut ad illud a diis illis concederetur
neq[ue] ullus dubium esse posset qui eos nom[in]e sublimi gloriae &c. quorum numero cum Fridericq[ue] Sterbort
Polonum Equitem videam quamvis hunc in coloro non ubi orao parios
verborum apparatu exsurrere posit tamen &c. Hiatam conclusionem
Syllogismi instituet incipies laudandum cum suncipiam ostendamq[ue] virum
hac laude bellica eo usq[ue] ascendisse ut nemo &c. Sic finito Exordio perges
ad confirmationem quam paulo altius repetes Sic vel simili modo Redite in
memoriam proelij quod non multis retro annis in Russia sub civitate Sbrali
cam gestum est a Polonis cum Tartaris in quo plurimi nobilium a liberta-
te Pat., a templis et civibus saluti pericula et fortunarum incendia a-
vertentes, suum sanguinem generose atq[ue] gloriose profuderunt in quo cum
plurimi nobilium furore Scythico et insperata violentia oppressi cum
perenni immortalitatis nomine occubuissent Fridericq[ue] Sterbort polonus
eques et miles fortissimus videns confertissimam Scytharum multitudi-
nem, numero prope infinitam viribus ad rapinam et caedem inflamatis
robustissimam, numero impar animi indole et virtute Alexandro fortior
ante exiguam suorum militum et patriae civium considerans imperterritus his
verbis Martis et mortis socios ad rem bellicam strenue obeundam infla-
mavit hic Polona virtus formidolosa barbaris conatis turos pectore tuis
armis et ferro polono animo et virtute invicta defende Patriam et per

medias fulminis impetu ruere fortia barbarorum catervas fertilis est campus inventionis in quo etiam viri virtute est. Facta narratione perges ad confirmationem quam instar certae tractabis. Faciesque eam a causis primo quas indagabis et invenies ac tali inventas causas quarum impulsu in apertum vitae et salutis discrimen [illegible] Fridericus proponens et amplificabis primam causam potens habere a cultu religionis et templorum veneratione atque reverentia quae illum impulit ut medeor in hostes corporis et animi viribus Heros invictissimus ire non dubitaverit
Zelam causam desumes ab amore Patriae Tertiam a [illegible] gloriae immortalis, a aspect
4tam a merito aeterni domicilij quod pro patria cadentibus in gratia dei esseni certum est, addes et causas alias si in promptu fuerint et omnibus expolitis et amplificatis, perges ad contrarium ubi in pulvere domestico senescentes brutos perstringes eosdemque animabis ut hoc exemplum imitari potius deberent, quam peregrina et vetusta fortitudinis exempla, reijcies Scipionis exemplum Africani qui desperantibus caeteris et Hannibalis fortunam ferre non sustinentibus in foro Romano strinxit gladium et se ducem contra Hannibalem reque iussit addens pro se stere habiturum cum qui in verba sua non iuraret, qua magnitudine animi et in magna calamitate et inusitata audacia effecit ut omnes memini relictum iri a se Italiam sese iure iurando adstrinxit, reijces et aliud exemplum Leonidae qui videlicet conum ducis fortissimi qui cum contra Xerxem cum 300 militibus obviam processisset et inter medios periturus sic est allocutus suos milites. Prandete o Lacedaemonij animo forti hodie apud inferos caenabimus quibus reijcies exemplis exemplum Friderici Poloni et virtuti eorum ad imitandum obijcies qui animatis paucis militibus et suae fortitudinis aemulatoribus acerrimo impetu in sanguineum naufragium pro aurea libertate patriae properavit cuius digniorem Leonida Epitaphio amezes quod illi hoc est Leonidas aliquando Lacedaemoniorum Respublica obtulit, super impones illis verbis dic hospes Sparte nos te hic vidisse iacentes dum sanctis patriae legibus obsequimur.

Tandem perges ad alia exempla quae in comparatione traduces conferendo videlicet factum Friderici cum facto Coclitis et Horatiorum Romanorum dices minorem meruisse laudem Coclitem quod Porsenae Regi per Sublicium pontem transire in urbem conanti, viam habere non permiserit, solusque hostium impetum sustinuerit donec a tergo pons a suis frangeretur quo fracto cum armis praecipitavit se in Tiberim et illaesus violentos fluctuum vortices

nando reperauerit, quo exemplo illustras et descripto conuertet stylum ad
Fridericum cuius longe fortiorem dicet Romano Coclite amplificabitque
tandem Fridericu ab aduenis varijs primoque periculosa fauli victoriam atte
qui Coclitis quod in ponte sito telluri impetum sustinuerit telorum et Za
tarum euentium quam commoditatem quae in campo constitit, Fridericumque
non abfuisse dicas, multo alia adiuncta quorum non qualis sit vide in
Soario, hac absoluta comparatione veniet ad comparationem alteram in
qua conferet Horatios cum Friderico de illis Historia Romana loquitur
aut fertur de uno e tribus quod Curiatios trucidauerit cum utraque pars
de gloria imperij certauerit dicesque tandem victoriam potuisse fieri per
Horatium quia unus incolumis et integer contra tres saucios de conflictor
vulneribus pugnauit etc. Postea faciet applicationem quamplurimi
erit tandem perget ad Marcum Marcellum Romanum qui laudatur
quod Regem Gallorum apud Padum ingenti strage exercitu cum
paucis equitibus euasit eumque interemerit Fridericumque tecum cum
eodem comparabis dicendo Magnificam laudem assecutus est Ma
reg Marcellus etc. Sed Fridericus longe maiorem meretur qui in
ter truces et barbaras Tartarorum legiones Gallis longe bellicosiores
sese iniecerit. Sic laudato Friderico per digressionem perget ad laudes
aliorum Polonorum. Sic vel similiter. Sed neque solum is Fridericus
solus in Poloniae Regno extitit qui mirabili ad laudem animo et pro
singulari ausus est in uenenatas imbutas sagittas et lethales infestorum
hostium catapultas animosum impetum facere. Sunt qui contra Moscoui
ticas acies flumen traiecerunt apud Oczam inter quos Joannes Biele
cki, Laurentius Myszkowsky et Joannes Borowsky per vorticosa et voragino
sa fluminum praecipitia contra Moschum festinarent, quorum forti
tudine amplificata perget ad comparationem ubi conferet et hos bellatores
fortissimos cum Coclite et Horatijs Romanis dicendo Quis et hos viros omni
memoria et posteritatis annalibus atque monumentis dignissimos non admi
rabitur, quis virtutem stupore, quis rerum virtutis amore amorem veneratione
et gloria atque cultu honoris prosequi detrectabitur quis hostis atque inimicus
honoris Sarmatiae Polonum esse affirmabit, et e Romanis fastis in

certamen et honoris duellum Horatios quos Roma et Latium stupuit eli„
cere vocabitur Dr. D. Cuis Coclitem etc. Dr. Mi non postponet qui ab hostibus ad
suos per flumen cum sustinere violentum impetum et densissimos telorum turbines
sustinere non posset fuga et periculo et corporis incolumitati consuluit, atq. ad su„
orum civium praesidium et tutelam confugit. Hi velati fulmina belli a suis
legionibus et aquilis ad immanissimam hostium feritatem non propulsare sin„
gulatim sed imitare amore et furore insanamq. invidiam et aemulationem in
flammare Dr. His exemplis dilatatis alia adhuc exempla ad dilatandos
animos ad quam rem antequam veniam converte sermonem ad auditores dicen„
do Admiramini forsitan tam generosam animorum magnitudinem D. vir„
tutem horrenti defixi in cogitationibus attoniti, et obstupescentibus auribus dum
hac ad sero intelligitis fuisse olim viros qui Rempublicam hostibus circumven„
tam periculis et periculosis bellorum terroribus amore ipsius inflammati suo
cruore perniciosas furoris flammas non restinguere sed extinguere cum extera„
rum gentium admiratione et adversariorum admiratione et admurmuratione fuerint
soliti, nemoq. quantum conjectura augurari possum e vobis est qui non beatam
florentemq. omni fortuna Patriam fuisse aliquando existimat credo
aliquis desideris ad propugnationem Patriae tam audaces tam fortes bellatores
verum non his cancellis et limitibus virtus Polona et civium Reipublicae Sarmati
carum circumscriptis Ite audores ad alia exempla ac inprimis Joannem Bora
tinsky laudabis qui cum 400 militibus venit in Moscoviticas acies peneq.
media castra Moschorum in flumen dictum Drwina sub Polocho repulit
a Boratinsky ibis ad recentiora exempla atq. per Podepsmi descendes et postquam
descenderis Sic propuntam laudem instituas Redite in memoriam Mi proelij
Starodubensis in quo dux belli par Fabys et Scipionibus Joannes Sarnowsky
Castellanus Cracoviensis militarem fecit et confecit operam Dr. Innu„
merabilis Moscorum exercitus et Starodubum funditq. evastit milite libera
be Polonae inflammato Amplificabis bellum illud Starodubense Sepoti

poti

ici vel a. Aspiceres ibi quicunque inspiceres quali Polonus oppugnabat ani
mo, tela ex flammis ~~tormentarijs~~ et pulvere ~~armenta~~; mittebant impletis tormentis
alias ~~tormentorum~~ celerium ad stragem et interitum comparata pila saxaq velut
in nube aliquâ agminatim effundebantur, sternebantur oppugnatores pro
pugnantes et arcus ante ora sociorum oculosq pro carissima patriae salu
te amittebant Polonus tandem in haec ora fulmina in adeo arenam lau
dabilem properabat nec tantum ignobiliores tutis nomina sed suprema mi
litis capita et Principes ipsi flagranter tandem dedendo in manifestu
sanguinis periculu ~~...~~ ... et flagrantiore festinabant, quos ne
funeris seriam subirent imperator avertebat; nec tamen avertere
potuit et a propugnatis &c. inter quos Senatores Castrorum Prin
cipes magna et singularia fortitudinis testimonia Joannes Mielec
ki temporis Palatinus Podoliae Marschalcus totius Imperij Poloni
Albertus Stanischowski Palatinus Betzensis et Andreas Her
bort pulcherrima magnitudinis animi et infracti periculi fortitudi
nis praebuerunt argumenta postea per posteritatem veniet ad
Fridericum Herbort de quo tibi labor praesens est quem nulli imperare
propter factum illius fortissimum et clarum illud supremam dices
ac tandem iterum repeter quomodo se intuerent et irruerent, in tristis
et pudor animaes &c. quod ubi descripseris excitabis iuventutem
Polonam ut pariter velint fortitudinis insistere vestigijs, et tantu
bellatorem atq hostium triumphatorem caritate patriae imitari atq
aemulari

QUAESTIO DE CHRIE ORATORIA

Oratoria est ars nobilior arte Imperatoria

Probabitur rationibus 3bus 1ma ratio desumetur ab utilitate eloquentiae
dicetq ideo esse artem nobiliorem Oratoriam quia est utilior arte Impera
toria, 2da Ratio desumetur a difficultate oratoriae facultatis quae
quia in acquirendo longe difficilior est arte Imperatoria ideo ut

et quo difficilior; nobilior est necesse. Tertia ratio desumetur ab antiquitate eloquentiae ostendetque ideo arte oratoria nobiliorem esse quod arte Imperatoria sit antiquior. et hae rationes tres quia tractari debent in confirmatione ideo exordium est illis praemittendum breve sicut genus deliberativum postulat. (interdum enim & nullum requirit) cum propositione. Exordium vero desumetur ab opinione varia hominum qui dubitare solent, quaenam istarum artium praestet alteri. Hoc exordium sequetur propositio quae tuam sententiam indicabit hoc est, qua ostendes nobiliorem esse artem oratoriam arte Imperatoria cui propositioni subiunges rationes supra positas et primam quidem illustrabis auctoritatibus desumptis a regibus et supremis bellorum Praefectis sive Castrorum imperatoribus. Primum exemplum erit Philippi Macedonis teste Plutarcho significantis Demosthenis eloquentiam potius quam Themistoclis audaciam Athenas conservavisse. 2dum exemplum erit Pirrhi qui se plures urbes accepisse in suam potestatem Cyneae oratione quam militum praesidio affirmabat. 3tium exemplum erit Agamemnonis Imperatoris Graeciae, qui ad expugnandam Troiam urbem Phrygum potentissimam non milites Aiaci similes sed oratores Nestori requirebat. Finita 1 ratione 2dam quibus distrahunt eloquentiam arte Imperatoria quam ut connexe possit tractare tali digressione uti poteris. Neque solum his cancellis et limitibus circumscribitur eloquentiae dignitas habet et alias laudes quae in eam a veris eloquentiae derivantur cultoribus et quidem non vulgaris est eloquentiae laus illa atque commendatio quae quia difficiliorem in acquirendo virtutem eloquentiae animadvertit arte Imperatoria eandem ideo longe nobiliorem non immerito affirmat et haec est maior

Argumentum 2da Quod talis est quod ars in acquirendo est difficilior eadem et nobilior sed eloquentia sit difficilior ergo est nobilior. Atenus argumentationis minorem sic inchoare poteris Et sunt sane qui oratoriâ contra se de eloquentia triumphare asserant eamq in acquirendo facilem esse inuitu se Imperatoria stendunt sententiam ad difficultate eloquentiæ ab horrescentem nunquam viribus et rationibus oratoris expugnabunt namque vidit Imperatorem nequam miles in militari studio et artibus bellicis a teneris unguiculis desudantem et in primo vitæ tyrocinio ponentem initia sola sibi laudem et gloriam vendicat eloquentia quæ non expectans adultioris et maturioris ætatis curriculum vix non tab ipsis cunabulis sua ponere incipit in homine fundamenta et elementa gloria testes nos sumus ipsi qui Et hic exagerabis veritatem transactis annorum spatijs eundem exagerabis [illegible] et exemplis eorum qui cum eloquentiæ laude cæteros superare cuperent omnes vitæ dies & annos eloquentiæ perdiscendæ impenderunt et tamen nec ad eloquentiæ fastigium pervenire potuerunt Exagerabis veritatem [illegible] et [illegible] dubites (ut auctores vitæ illius asserunt) In delicijs Romanis audita reprehensione suorum verborum ultra quam necesse erat redundantium iterum se contulit in Asiam in eaq annis duobus versatus est in eloquentiæ studio sub primis eloquentiæ præceptoribus, et postea quam iterum Romam redijt nullam diem habuit liberam a perorando et domestica eloquentiæ exercitatione Idem tempestate Iuliana mutato Reipublicæ statu silente foro ad privatos declamationum quotidianum usus se contulit eo quod sciret eloquentiæ facultatem non prius tempore diuturno absq perpetuo usu consistere Sed a Tone exposita veram ab antiquitate desumptam illustrabis exemplo Alexandri quem primum auctorem eloquentiæ antiquitas fuisse credidit Tandem figura prætentione uteris dicesq te pluribus abundare auctoritatibus quibus illustrare dignitatem eloquentiæ posses sed te

confirmabis exemplo Cic

Candidi

hoc breui Peroratione poteris — Sicut igitur multitudine et numero innumerabiles [illegible] defensores artis imperatoriæ et gloriæ militaris ratione dignitate eloquentiæ expugnare momentis ronæ non poterunt, pro qua [illegible] et sic imperatores et viri [illegible] et [illegible] decertarunt dixi.

eas praeterire averes, unam de Numeriano pones qui cum Imperator
simul et orator esset maluit orator quam Imperator appellari ut
testis Vopiscus affirmat, et cum voluntatem orbi universo manife,,
stam redderet in suo simulacro hoc suae voluntatis et sententiae
elogium poni ab amicis voluit Numeriano oratori non vero Impera,,
tori, quod exemplum amplificatis sic vestro. Defuisset dignitas
eloquentiae etc. hic tantus Imperator simul eloquentiae et militiae
peritissimus nunquam adductus extitisset, ut eloquentia nobiliorem
arte Imperatoria etc. In hac amplificatione pones exempla eloque,,
tiae dignitatem illustrante sic l. Verum sciebat maiorem vim esse
eloquentiae quam Imperatoriae virtuti in campo militari et strepitu
bellico sciebat ab unius oratoris voce magis pendere militarem
fortunam in armis quam a numero et multitudine militum, habe,,
bat illis in animo Lacedaemoniorum illa victus quam in hostem aliquando
inierant imperterriti unius une oratoris animosi facti cum iam turpem
fugam ex acie molirentur. Huic exemplo addes et aliud exemplum de Tyrtaeo
videlicet ab Menestheo qui Troianos ab hostibus fusos et in fugam
universos, iterum ad pugnam et praelium revocavit, Hoc illustrato exe,,
plo. Iterum ad Sagunam praedictam redibis et dices. Non exagero
laudem dignitatem eloquentiae. Agamemnonis auctoritate et aliorum
Imperatorum Apophtegmatibus, quorum supra mentionem in medium
attulit, praetereo laudem et dignitatem eloquentiae in Romanis adu,,
lescentibus illustrata et ad posteritatis memoriam longissime diffusa,
quibus commendarine per strenua Martis decora famam quaerere
immortalem quando iam non poterat assequi, per facultatem et sapientiam eloquentiae
Non exaggerato multitudine Imperatorum eorumque in rebus bellicis et militaribus
admirabilem eloquentia industriam quorum copiam et numerum cum numero
oratorum comparatum nobilitate eloquentiae magis commendat. De Sic finita Orine

Utrum ars Imperatoria arte Oratoria
sit ~~[illegible]~~ nobilior et praestantior

Pars haec aut potius quaestio pertinet ad problema praeditum quae quia nobis oratorie tractanda est et quidem affirmative ideo ut Oratoria conclusio dices artem Imperatoriam nobiliorem atque praestantiorem ex arte Oratoria quae conclusio tractabitur Oratione habente Exordium Propositionem Confutationem Confirmationem Perorationem. In exordio concedes virtutes eloquentiae plurimas easque enumerabis ostendendo quo modo eloquentia prosit Reipublicae in toga vel sago sic vel alt... Non inficior eloquentiam plurimum prodesse Reipublicae, animorum motus in plebe seditionem et affectuum non rationem et sententiam limitante coercenda, difficultate eos caperiri maximam, quae odio, cupiditate, iracundia, concitatos vulgi tumultus sopire, et sedare consueverunt. Perspectam mihi est in reconciliandis dissidentium inter se voluntatibus crebro eloquentiam profuisse non semel hucusque non egeo, ut vestigiis insistam et quibus eloquentia dignitas floreret apud gentes honoribus nota mihi sunt virtutes Oratoriae facultatis in inflammandis ad pugnam militum animis [illegible] cohorteret. Pars exordij continens enumerationem earum rerum cum ceteras addes quae solet praestare eloquentia in 2da parte Exordij non esse comparandam artem Imperatoriam cum eloquentia affirmabis ut sibi eadem quae longe eminentior et nobilior est facultate oratoria. Finito Exordio et uti vides propositionem confutationem incipies ad quam inverquam accesseris ad eum modum 2dam partem Exordij et ultimo superne tractare poteris. [illegible] Philosophinas et Oratoriam facultatem artem Imperatoriam militarem disciplinam administrantem artes [illegible]

inclinare in animum non audeo sint sane quorum in eo leptate sit posita sententia eloquentiam ab arte Imperatoria nobiliorem esse contendam. Dico ego qui bus rationibus et consiliis in eam adduci opinionem possim non reperio. Artis Imperatoriae sum Patronus atque propugnator, eamque cum eloquentia nunquam comparandam, ita eandem semper nobiliorem esse iudico atque existimo. Defuncto Leandro ad confutationem venio in qua non tantopere curabis superiorem auctoritate illiusque mirabilis desertionem ab eloquentia aestimatoribus quibus cum numerario opponens auctoritatem aliorum regum qui literas cum eloquentia nobis aspernati sunt ideo quod nullos homines veros reputos in illis arbitrarentur. Talis erat Rex Medorum apud Philostratum qui ad emolienda ingenia et litteras et nunquam sine literis consistente eloquentia existimavit idoneam. Confirmabis veritatem exemplis. Primo Caligulae qui cum esset eloquentissimus homo prodigiose dementis. nihilominus extitit ideo quod unum e numero equorum consulem Romanorum designaverit. 2dum exemplum erit de Tiberio qui Latina eloquentia peritissimus ingenio nihilominus pessimo in rebus optimis praeditus exitit ut testes sunt plurimi virum illius deridentes. Tertium exemplum pones de Claudio, qui eloquentia sapientia insignis, unotamen et languidis corporis voluptatibus diffluentia erat commemorat hic enumerati et anticipati exempli dicas ideo fortassis Ludovicum Galliarum Regem XI filio suo Carolo praecepisse ne literis navaret operam sed eas ut pestem fugeret amplificabis confutationem et severi Alexandri exemplo qui oraculo avocatus a literis est augebis amplificationem et Cyri exemplo qui literis contemptis se et suos subditos perpetuo in armis exercuit

Hac pentu confutare et Prima Ratio in Con

firmatione tractanda erit mere syllogistica, desumendaq ab ex

maxime et opinione horum qui pluris faciunt artē Imperatoriā

quam Oratoriam quæ ratio in argumentatione sic

Quæ ars in maiori æstimatione est hominum illa etiam est no

bilior sed ars imperatoria sic. ergo. Q maior sic inchoari po

terit. Dum uerit aliqui qui ad eorum quos enumeraui lau

dem maxime eloquentiam uendicabit expetet aliorum melius de

eloquentia et sapientia iudicantiu authoritate atq sententia

eiudem tant me plurimi quorum authoritas secure consentiri

non potest qui unanimi suffragiorum nostro ossenne pluris fa

ciendam artem Imperatoriam, quam Oratoriam arbitrantur.

ecce Maior cum minore ratio minor hoc ita posita, confirmabitur

et illustrabitur exemplo Marci Antonini et Justiniani qui

ambo cum essent Imperatores pacis et belli nobilissimi titu

lo uenirent ob militarem scientiam inuicti Imperatores tantu

appellari voluerunt, Huc accedit Epaminundas Thebanus

qui Lacedæmonii ad Leuctram et Mantineam profligatis

telo trauectus et exhalans animam, quæsiuit esset ne peritus

suis fugatiq hostes essent quod ubi cognouit Patriæ felicitate

suo et suo sanguine partam inemorauit Amplificabis hæc

dictum Epaminundæ dicendo. Scivit nimirum dux omni memo

ria et recordatione dignissimus felicitatem patriæ non in viribus

eloquentiæ et Oratoriæ sapientia, sed in fortitudine et sanguine

militari atq in arte Imperatoria esse sitam qui dum expira

ret in acie multis affluebat et confectus vulneribus patriæ fe

licitate et dicendum quantum in illo erat sempiternā inspira

uit adde exemplum Agesilai qui dum cuplnere noreret

interrogatur a sustinentibus quid moriens civibus mandaret Re Stridi
cte et nunuate ideo cum meis sanguinem primatc effudi ut in paā
quam felicissime vivere queam amplificabis dicam hic sc: Deinspec
ille dux et bellator fortissimus Reipis felicitatem in eloquentis
facultate fundata et credam esse nunquam moriens felicitatem
paū ita precaretur De augebis veritatem et exemplis primo
Thrasibuli qui e 30 Tyrannorum potestate paām eripuit armis
et eloquentia deinde Dionis exemplo qui Syracusanam libertate
per annos 8 supra 40 potestate Tyrannorum oppugnata ad tranquil-
litatis venum et auream pacem renovavit addes hic exemplis et Leo
sthenem qui ab Aridaeo Macedone paām suam Athenas post
obitum Alexandri liberavit cum tamen Athenis ut post empo-
rio liberarum celeberrimo plurimi oratores eloquentissimi certam
pori fuerint inventi quorum virtus, si ad Reipae felicitatem & liber-
tatem valeret aliquid Athenas liberasset, at silent solum et meros
eloquentiis nullus oratorum cum Tyranno decertare tetis eloquentis
noluit nullus congredi cum imperitissima illa bellua ausus est
Adde Timoleontem Corinthium qui Siciliam a barbaris venatam
oppressione Tyrannica libertati pristinae restituit. adde et Aratum
Sicyonium qui Nicoclem Tyrannum expulit De ita dilatata
ratione prima accedes ad alteram sit. parumne forte quis
paā affirmabit dicimus de laude Imperatoris lauderi qui
illa fuerit indicamus, quid hic illis effectus narrabis et quia ser
propter longitudine tractare non potes sume unam libertatem
quam a sola arte Imperatoria erigi dices et amplificari ut
nexo hac ratiō a libertate clementibus traiter ca

in argumentatione transferet. Lucent illud quod libertatem erigit et amplificat est nobilius. sed ars Imperatoria sic ergo Maiorem ne tractes. Fac ad eam transitionem per praeteritionem in qua potentiore enumerabis aliquos effectus artis Imperatoriae postea ad maiorem tractandam pervenies quamvis enim tuetur libertas ipsa Regia pro qua omnium gentium bellatores animose semper cum hostibus inter Martis procellas et Bellonae furores cum hostibus decertarunt, quomodo artem imperatoriam a se excludendam exterminandamque iudicabit & suum robur atque firmamentum illius eloquentiae viribus erigi ac amplificari tentabitur. Hoc maius est, Minoris ita inijcies. Nulla est eloquentiae cum creatione atque amplificatione libertatis communio. Dissipatur pax et tranquillitas libertatis oratione et facultate eloquentiae, nunquam iterum valet. Sed armis libertas erigitur et defenditur, armis eversa et extincta instauratur. probabis minorem hanc exemplis per praeteritionem innuatis videlicet Trasibuli, Dionis et aliorum supra positorum. Sic vel vel. Repetenda nobis est memoriis veterum recordatio revocanda in memoriam illa quae iam ex antiquitate deprompsimus exempla de quibus omnes etiam si opibus eloquentiae fuisset cumulatissima tamen de amplificabis a contrario minorem hic et ab exemplis illis quae viderunt multos per eloquentiam mutos effectos. primum pones de Demosthene qui orator cum esset nihilominus inivit ad certamen et proelium descendisset, fuga vitae et saluti consuluit, aliud exemplum accipies de Alphonso Castellae Rege qui cum esset multis linguis locupletes ac eloquens videt tamen ad pacis emolumentum illius curam contulit. Similes erant huic apud Graecos Theodatus

apud Romanos Tiberius literatissimi et eloquentissimi &c. Hic iterum præteritionem pones et Ciceronis in Lib. 1 de Oratore ab utilitate et magnitudine virtutis Imperatorem Achillem contra oratores aliquis tandem concludes

Quæstio An civis ille maximus & optimus qui simul est et Orator et Imperator & Senator &c.

Hac Oratione explicanda quæstio quia tres habet partes ut bene tractetur habeat Exordium Propositionem Confirmationem et Perorationem. Exordium quia pendebit ab utraq oratione priore. Ideo sic illud dicas tuam sententiam, quæ neq Imperatori Oratori nec Oratorem Imperatori ullo genere laudis præstare dicit et quamobrem sic sentias exponens. alteri vero eloquentiam ab Imperatoria facultate, gestarum rerum utilitate et magnitudine Imperatoriam vero artem eloquentiæ ingenii, doctrinæ, consiliiq facultatibus quibus illa virtutibus valet in pace uti; et hæc erit prima pars Exordii. In 2da Parte Exordii quæ continebit digressionem ad Propositionem universalem orationis dices non esse sententionem faciendam de istarum artium excellentia eò quòd utraq ars tam eloquentia videlicet quam Oratoria magna Imperii afferant Reip. & emolumentum. Tandem petes benevolentiam et attentionem ad civem optimum et maximum demonstrandum. Finito Exordio Propositionem pones quæ tibi data est in quæstione. Finita Propositione Incipies Confirmationem In qua ostendes Oratorem virum bonum debere esse ad quam Confirmationem facili accessum quem ex voluntate et arbitrio Telegenis aut poteris ne difficultatem habeas supponens Oratorem virum bonum esse debere

Sic vel similiter ad rem tractandam aggredere, neq. levibus rationibus et causis in eam dicere sententiam, quam consequi civem optimum virum bonum oportere esse non tantum, at quia Oratoris munus est eundemq. officium rei virtute omnibus praelucere, ut civium optimus, honesti amans teneatur. Cui enim improbo & ad vitia inclinanti propositum fidem dari oportere affirmabit, cum civem optimum Oratorem debere esse dicimus eundem virum bonum et a virtute minime alienum, debere esse affirmabit. Hac suppositione seu digressione perveniat ad hanc confirmationis partem Oratoris bonitate reipublicae certam pertinere aneder (tractabis illam tali Enthymemate) Respublica sine literis esse non potest, quamvis reclamet Thucidides & Lucius Imperator ergo literas ad Remp. tractandam sunt necessariae. Antecedens directe tractabis, neq. potentis illud inchoare qua ratione ante civia optimo Oratoria facultas sit necessaria indicata Remp. sine literis esse non posse diuturna animadversione, imo sine illis illam esse reclamet et repugnet quamvis Thucidides atq. Lucinius Imperator, quorum ille non doctos sed hebetes ad Reipublicae gubernacula admovendos esse affirmat, hic pestem et venenum Rpcae virum literatum induat. Sit porro Enthymemate ouvir rer per Prolepsim quandam tacitae objectioni literarum a Repca excludendarum quam Prolepsim sic inchoa Si etenim literarum ignorantia adeo a Repca et civibus excludenda atq. exterminanda est quia Platone teste difficile est hominem reperire doctum simul et malum; non mentis et ingenii, sed hominis vitio est bono abutentis nam siquidem doctiores cives non literis carent. Antecedens eiusd. consequentia tractandam Enthymematis quod dicit literas ad Rempm esse necessarias, quam consequentia stabit eiusdem auctoritate Platoni illustrabis quod dicit Principi (quem civem Rpcae necesse est) non aliter esse necessaria

sapientia quam corpori anima: Illustrabit eiusdem Platonis sententia
eandem consequentiam qua tum fore beatas Resp. asserit, quib
cum docti aut sapientes homines eas regere in re inciperent, aut qui re
gerent omne suum studium in doctrina et sapientia collocarent, Ut dit
atque per interrogationem ad illustrandum sapientem cumque solum
Oratorem esse affirma, quod ut probes, evolve librum primum de Oratore
Ciceronis qui cum Oratorem velit habere omnes omnium scientias et artes
is omnino hac sua voluntate ostendit neminem posse esse sapientem nisi
Oratorem hanc autem rem ut tractes, tractabis per enumerationem scien
tiarum quae oratori sunt necessariae hoc totum negotium. Tandem Conclu
des. Quemcumque debere esse sapientem neque posse esse sapientem nisi
sit Orator ad quem tot et tantae pertinent scientiae. Finita

demonstrata accedes ad partem alteram Orationis hoc est de virtutibus Im
peratoris, quae virum optimum constituunt, sunt autem hae Prudentia, Temperantia
Justitia Fortitudo, quae virtutes quomodo ad Imperatorem pertineant
vide Orationem pro lege Manilia, et circa ab his virtutibus laudatum
Cicerone Pompeium Magnum considera et excute ac cum iudicio in
tuam partem trahere poteris tractationem harum virtutum in illustratione
ponens ne autem abeat a scopo siue impediant ista habes
Contra Verum pars ista concludetur tota Cuius quemque non
Oratorem solum quem multarum magnarumque rerum et artium praestan
tissimarum peritissimum esse debere ostendit verum etiam Imperatorem esse
debet, qui dubiis formidolosisque temporibus hostibus resistere eosque
a finibus suis repellere, et quandoque ereptam patriam in libertatem
asserere Prudentia potest atque Fortitudine. Magnum est in pace
et otio a longe providere tempestates casusque futuros ne opprimat
mat a Republica avertere quod Oratoris officium est ita

E.

migrarent, cives, aliis interse et contentionibus dissidentes redu
cere ad concordiam, magnum amicorum calamitatibus sublevandis
affectus hominibus universis, magnum oculos habere patria
de nefariis criminibus, de avaritia in rapinis, crudelitate in
subli ... ad iudicium et iustitiam provocare. sed virtutes
hæc nonsunt cum Imperatoris virtutibus quibus civem patria decent
quem de comparanda. Habeat orator rerum magnarum scientiam
artis quibus rerum gestarum memoriam comprehendat. Sed ab prudentiâ
temperantia iustitia fortitudine quod virtutes propriæ sunt Im
peratoris, cives patriæ optimus esse nonpotest, et has virtutes
quomodo in Imperatore esse debeant describes, ubi vero descripseris
exclamabis, his virtutibus Consules non unius regionis sed totius terr[arum]
veri gloriam assumserunt, hic patriam et ejus nomen et promovent hi
virtutibus ad memoriam immortalem, celeberrimi omnium gentium duces
et armorum supremi effecti fluerunt, et hic pone exempla eorum
Imperatorum qui virtutibus Imperatoriis in omni memoria extite
runt clarissimi sunt autem hi Cneius Pompeius Magnus, dux Theb
anorum Epaminundas, qui unus omnibus in maiori fuit precio
quam universa Thebanorum civitas. Talis erat et Aphricanus
Scipio, Themistocles in Græcia civis virtutibus militaribus
nullum magnum sepulchrum est repertum. Talis Parmenio
Alexandri magni qui propter virtutes Imperatorias Europ
pa et Asiam sepulchrum habuit. Talis Hector Troianus
qui Græcia terruit universa, talis Menander Bactrianus Rex
de cujus corpore cum plurimæ certarent gentes ...

tionibus recesserunt particulis membrorum inter se distributis
Dr Tales et reliqui quorum per tentatas indagationes memoria
ad nostram aetatem et annos devenit. Expeditis duabus hisce partibus
civem optimum constituentibus, Tertiam partem tractabis in qua Senatoriam
dignitatem ita ad constitutionem civis optimi necessariam esse dices ut sine ea esse
non possit, quod ut tradas [illegible] dicere eam esse de duabus civis opti-
mi partibus et promittere dictum de 3tia, concedasque posse oratorem et
Imperatorem esse posse civem bonum sed neque diuturnum, neque perfectum
sine dignitate et scientia muneris senatorij hancque partem civis optimi
duabus partibus maiorem esse declara comprobata ea auctoritate Aristotelis
qui Politicam sive civilem scientiam, ceteris scientijs maiorem et nobiliorem esse
dicit, quod autem sit nobilior proba ab effectibus huius scientiae ostendens
eam esse unicam, quae homines natura et moribus barbaros coniunxit etc.
Deinde a contrario huius ignorationem scientiae, maximo detri-
mento esse Reipublicae ubique demonstra, atque praeterea nihil huius dignitate
et nobilitate a difficultate cognitionis tenentis se ex parte regiminis
civis hominem, animal ad tractandum difficile se se occupabis, quod
ubi feceris iterum a contrario ostende per enumerationem partium quae
mala afferat ignorantia civilis scientiae in agronomia videlicet cultu-
ra in re familiari, in militia, in mercatura, in artium liberalium
tractatione, in iudicijs, in religione, in virtutum omnium exercitio etc.
quam partem enarrationem, exornar, epiphonematibus, alijsque schem-
matibus laudantibus et exagerantibus huius scientiae commendationem.
Tertia confirmatione peroratione tractata, in eaque ostende, quam
difficile semper fuerit, et nunc sit invenire civem optimum
hic est, qui simul sit et Orator et Imperator et Senator et hic repete
antiquitatis memoriam in qua asserens duos tantum fuisse in quos
laus haec ceciderit. Catonem de gente Porcia et Scipionem de gente Emilia
tandem conclude gratulatione facta et directa ad alias

gentes atq nationes, quæ forte similibus locupletæ sunt civibus.

Quæstio

An B. V. in Conceptione macula extitit felicissima Extitit

Exordium ab adiunctis personæ tuæ auditorum, et ipsiusmet rei desumes in quo ostendes neq te dicendi facultate præditum esse, neq usu rerum locupletem audit. autem esse homines doctos, et rem ipsam maximam et ad tractandam difficilimam quod totum exordium tali absolves argumento. me qui neq ingenio neq ulla laude dicendi, neq rerum usu insignis + est auditores autem digni atq a doctrinarum laude celeberrimi, magnitudo rei præterea sublimis est de qua dicendum et illa perorare non potest. Debet ergo perorare refugium! Varias argumentoris contrages simul subiectum maxime cum prædicatu minoris tractabis hoc duo vel prius locorum idemq ab exemplo Demosthenis Theophrasti qui dicitur coram Atheniensi senatu verbum proloqui non potuit et ii fuerunt eloquentissimis et exsperorando Principes, ex Hipparchio nis qui cum rivalis ne certaturus cantu cytharæ visa frequentia e multitudine populi quæ ad id spectaculum confluxerat nihil in arte nec alioqui celeberrimus meritum habuit quod exempla aut potius rem sic adiri poteris Vereor ne quod olim Theophrasto et mihi hodie contingat auditores, dubitq tuæ formidinis similis in subiecto maiori et prædicato minoris penitus. Sit Siue enim me ipsum intueor cum me esse video qui neq ingenio ... me ipsum insolentiam et eorum qui ad me audiendum convenerint et quibus libere de uno omnibus indicare licet, sive rei ipsius magnitudinem intuero eam ut valentissimum quemq et in dicendo robustissimum non modo perterrefacere sed penitus frangere et debilitare posset. Probabis hanc partem ultimam magnitudinem rei videlicet seu B. V. amplitudinem vel eminentiam auctoritate D. Thomæ Aquinatis qui asserit Deum tria maximas tantum fecisse, unionem scilicet beatificam seu æternam illam et immortalem, atq a termino et fine

remotissimam Divinæ maiestatis cum voluptate animi incredibili unice conveniam contemplavimus Centrum Deum et matrem DEi et hanc proba-
onem probabit tradabit per subiectionem et amplificabit auctoritatibus
cum 1a Ghislerij qui B. Virginem universi SS. Trinitatis complementum
affirmat 2a Andreæ Hierosolymitani Episcopi, qui eandem DEi
matrem, signum DEi ante secula in mente designatum appellat 3a
demupta abelogijs aliorum qui preciosissimum hunc ferme thesaurum, ma-
gnificentissimis honoribus et nominibus afficiunt, eorum tamen nemo
pro dignitate B. DEi Matrem laudare potest. Postea accedet
ad Conclusionem Argumentationis quæ est ergo ego pervenire
non possum sic vel similiter Profecto commoveri animo &
corporis artubus non mediocriter contremisco, cum de et unde
exorsum orationis meæ exorsum faciam dubito, pariterque animus & ad rei
magnitudinem explicandam necessariis et vestræ expectationi satis faciendi
libet destituor. Accedet demum ad Propositionem timorem animi abjici-
endo per exclamationem precatoriam S. V. S. Date obsecro veniam
et si rei magnitudini abunde non satis fecero, neque vestra clementia qui
ad me audiendum convenistis, existimate onere suscepto robustissi-
mum quemque frangi posse ad quod nisi me humanitas, magnitudinem
conatum dissuadente preciosissimæ inter mortales virginis invitasset
et vestra Virgini huic faventi benevolentia, nunquam in eum locum
è quo verba facimus ascendissem. Hic iam Propositio inchoabitur
S. V. S. Verum quibus regionibus circumscripta sit oratio fortassis
inquiritis dicam de felicitate Virginis concepta in utero eamque fe-
licissimam supra ceteros mortales pace facio. Facta confirmatione
accedet ad confirmationem ostendet, debere B. V. in conceptione felix
dici et haberi velut Lumen ideo felicissimam dicere audeo

quia sustulit ignominia Parentibus sterilitas & serum ob quam stellarum... quæ felicissima B. V. declarares paulo altius repete quanta fuerit ignominia apud Hebreos prole dum caruisse S. T. I. A.
ad quia ratione sic demonstra, multa quidem in promptu rationum momenta habeo verum e multis illud felicitatis in Beatam Virginem in conceptione de riuata monumentum est quod pudorem et ignominia qua maxima sterilitas fuerat sustulit. Probabis id quod magna fuerit ignominia apud Hebreos prole carrere per quandam narrationem S. T. I. probabis id auctoritate D. Hieronymi qui in Historia de ortu Deiparæ inducit celeste nuncium ita dicentem Noli timere Joachim ego sum angelus Domini missus ab ipso ad te videns pudorem quippe tuum & audivit sterilitatis opprobrium. Confirmabis idem iterum auctoritate Germani Constantinopolitani Patriarchæ qui Joachimum expulsum a sacerdote et exterminatum e templo cum muneribus narrat eo quod fuerit infecundus. Confirmabis iterum auctoritate legis quæ steriles utriusque sexus e coetu illo Iudaico excludebat. Tandem te convertes ad B. V. dicendo: sustulit hoc dedecus et ab hac ignominiæ macula alienum effecit utrumque Parentem suum & squallore perditum Virgo Sanctissima sola e numero mulierum extitit quæ hac gaudet honoris prærogativa ex qua nulla alia tandem alii asseruit ejusmodi. Tandem per concessionem dices fuisse quidem Isaacum Jacobum Josephum Samsonem Samuelem et Joannem Baptistam qui sustulerunt probrum hoc sterilitatis sed virginem nullam extitisse asseres per inductionem quandam sic vel sic. Excludite totius antiquissimæ vetustatis memoriam qua utriusque parentis sterilitatis ignominia sublatam esse a virginum aliqua asserimus. Tandem concludes felicissimam ob hanc causam B. V. extitisse

Accedes post modum ad aliam felicitatem B. V. enumerandam S. V. S.
Verum haec felicitas a Virgine ex illis in Parentes derivata maior illa est hic expone
quam felix fuerit quod sine peccato fuerit concepta originali eamque rone
tali argumento tractabis qui sine peccato originali conceptus est ille fe-
licissimus B. V. sine peccato originali concepta est ergo fuit felicissima
Minorem huius argumentationis ad tractandum assumes V. G. si
Mater illa quod sine haereditaria sceleris primigenii macula con-
cepta sit, quod a communi lege et calamitate quae omne genus mor-
talium diffunderet fuerit remotissima. et amplificabis minorem a fuerit tamen
Comparatione eorum qui sanctificati sunt eorumque felicitatem
cum B. V. felicitate conferes S. V. S. Fuerunt fateor, S. Joannes
Baptista et Ieremias in utero sanctitate donati, gratiae divinis
muneribus locupletissimi sed tamen illi ipsi originali probro &
cu extiterunt ad gratiam quam in sterili utero virgo B.
consecuta est nunquam pervenerant D.D.D. qui extrepti a peccato
originali sola virgo gloriam hanc singularem & animae splendorem
[illegible] consecuta est dabis Rationem quare cum sit
secuta [illegible] ab adiunctis personae desumes. hoc est a maternitate
vel a B. V. quia mater iam erat in utero destinata Verbo incar-
nando quam non decuit virgo simili tetroque peccati
[illegible] & aptam penicillum honoris eminentissimi
2dam Rationem desumes a simili, aut potius a Comparatione
Angelorum cum B. Virgine qui quia in primo instanti crea-
tionis suae in gratia creati sunt ab omni peccati contagione segre-
gati et omnibus donis naturalibus illustres, decuit et Beatam
V. immo multo magis decuit ut sine peccato originali con-
ciperetur et ita prerogativis dignitati omniumque ornamentorum

splendoribus angelis erat sublimior quod nisi factum fuisset ma-
ter Dei superarentur dignitate ab Angelis quod non decuit quia
illi ad obsequium Dei et mortalium destinati sunt in facula sed
ad honorem altissimam et omne dignitatis fastigium in se eminen-
tissime continentem Similem comparationem facit B.V. cum
Adamo primo progenitore omnium mortalium

sicut navis iactatur Oceani procellis ut iratos ventos Eolus expellet in auras, Nunc per scopulos currit nunc in syrtibus haret nunc a profundis sancta precipitatur aquis. Atq iterum fluctisono [illegible] per cussa in auras evolat et in nubibus caput condit donec stella maris [illegible] difflaverit ortus et extinxit domitum indomitum freto Sic quicunq hanc terram instabilem incolit similes patitur [illegible] vices, Nunc mentis celeres evectus in oras in urbe empy rea de nator [illegible] nunc iterum viciis et culparum pondere gravis in [illegible] usq volaty ignem. Sed ubi inconstantes discussens procellas ore suos & radijs suis virgo concepta amplius non varijs iactabimur Euris nec ullus hostis efficiet nobis bella molesta Quilibet Empireas veniet ad pergama Romae Et Deum videbit Exere virgo faces nostra Cinosura vitae Et dux aurea mundi atq in nostrum mare mitte Maria lumen

Lectionis [illegible]
Ite qui militer [illegible]
in [illegible]
Et quibus [illegible] piiacet
[illegible]
Ite qui [illegible] axe tradu
[illegible]
Somnia [illegible] adumbrata
[illegible] hic [illegible] hostis
nara
Et dore supra, Lanssa [illegible]
qui [illegible] in cruce [illegible] et ter
[illegible]
Et [illegible] sanguine sudat
[illegible] in cruce [illegible] flores
Campi flos [illegible]
et odoratum [illegible] efficit

An felicissimus ille Civis qui Reipca prodest Rspo

Hac quaestio unica ratione probabitur quae Ratio ex hac argumentatione quae sequitur qui immortalitatem consequitur ille felicissimus est sed qui prodest Reipca ille immortalitatem consequitur ergo qui prodest Reipcae est felicissimus Huius argumentationis maior primo tractabitur eodemq loco quaestionis assumetur et assumpta in confirmatione exemplis stabilietur exempla porro dabunt Romana historia in quibus habes primum exemplum de Horatiis qui pro salute patriae mortem subiere teste Livio Lib 1 Decadis primae 2dum exemplum ad confirmandam Propositionem Minorem erit Curtij qui Romanorum clarissimus ut e praesentissimo bello patriam liberaret periculo patente per medium forum specu se gente in profundissimos terrae hiatus equus ita ponente oraculo deiecit 3tium exemplum erit Camilli Romanorum Principis a quo sicut et a Romulo gens Romana nomen et originem cum quod Gallorum impetus fregerit, acceperat ab his Romanis exemplis ibis ad alia primumq desumes a duce Thebanorum Epaminunda qui pro Patriae salute vitam in acie perdidit, adiunges huic exemplo Hectorem eiusq socios qui sub moenibus Troianis fortiter occubuerunt quorum mentionem Poeta quando facit sic exclamat O terq quaterq beati addes et Achillis exemplum qui Graecorum dux fortissimus multis praeclaris martis facinoribus illustris ad Troiam extitit addes et exemplum Credo hic exemplum addendum Camillo) Bruti primi Consulis Romani qui post exactos Reges et expulsos nec filiis in coniuratione deprehensis, nec sibi ipsi pepercit dum studio tuendae patriae quam e Tarquinij manibus vendicaverat collatis hastis cum Arunte Tarquinii superbi filio congressus est et vulnere letali accepto cecidit his exemplis illustratis exclamabis. Quid

caterum ante

his feliciq[ue] potest civibus probabis et hac probatio maiorem explicabit simulq[ue] tractabit quia immortalitate sunt assecuti ii viuntq[ue] et uiuent in perennem memoriam quod autem immortalitate eiusmodi consequantur ciui ostendes id tum a laude quae extat editis uoluminibus siue Historiarum monumentis tum ab honore qui tributus est tabulis aliquando atq[ue] potens potestq[ue] id illustrare prout uolueris
quod patet ex Camilli honore cui honos in capitolio perpetuus est habitus patet et ex illis statuis quae in foro Romano erectae erant Cneio Octavio Tullo Cluuio Lucio Roscio S Purio Anio C Fulcinio de quibus Philippica 9 Cicero

Quarto non est felicissimus ciuis qui Patriam prodest

Ratio quia frequenter Patria in ciuem eiusmodi ingrata esse solet

Haec Ratio in argumentationem ita transfertur in quem existit frequenter Patria ingrata ille non est felicissimus ciuis Patriae sed qui prodest Patriae, verbi gratia pericula mortis uitae adeundo in eum Patria frequenter existit ingrata ergo qui Patriae prodest non est felicissimus ciuis ex cuius argumentationis maiore fac exordium simulq[ue] causae constitutionem ex minore fac Confirmationem et tandem Complexione huius argumentationis totam Orationem conclude
Porro ut maiorem tractare possis oratorie eam si Hypothetice incipias si Respublica grata memoria recordaretur compleceretur et ea beneficia quae ciues pro illius salute et incolumitate in apertis periculis et manifestis uitae discriminibus subire consueuerunt, non certarem dissensione cum illis qui eos felicissimos arbitrantur eos qui pro illa mori in die strenue

et priuatum uis dendeui atq uoluptatum
publico Reipub emolumento postponere minime reformidant
Sic maiore uel simili ponta minore encheia per Interrogam
Sed quis ita a rerum humanarum cognitione alienus est cui non
satis explorate perspectum atq cognitum sit ut sine ulla dubita
tione audacter affirmare possim frequenter Patriam meritis
ciuium nolle respondere frequenter eorum gesta et praeclare facta
obliuione immortali consopire et quandoq eos, quorum uirtute ere-
cta uident sua fundamenta atq ornamenta glo. fiere maledi
ctis et aliis incommodis affectos afflictosq Dei in exilium exter-
nare. Hoc est minor quo exemplis illustrabitur et probabitur in
quibus ostendes ingratitudinem Reip. quod exempla sic poteris
inchoare ad imitationem Cic in Verrinis ubi sunt hoc uerba
Nam quid ego uetera exempla adducam quasi uero dubium
sit Di quin maiorum nostrum aetate Rna Resp. fecerit De
cum eodem quem commendat uictore et gentis Albana triumphatore max
imo inquam ita ingrata exstitit ut hunc a quo uitam et salutem
a quo omnia firmamenta sua acceperat eundem in triumpho
ipso raptum ad iudicium ob iniuria eadem rarissima indi
gnissime condemnauerit. Idem exemplum a Romulo deriua
bis qui auctor est ubi Rna quamuis extitent eamq legibus
institutis confirmauerit manibus nihilominus et odio patrum
ut multorum Historicorum ...lacerat est. Illud
exemplum de Epaminunda accipies qui a Thebanis in exilium
propter inuidiam eiectus est. quod exemplum sic inchoa quid
de Epaminunda Thebana Reipub. firmamento et paene in
credibilis glo. fastigio exstitit ornamento

etiam ne hunc integrum et illarum a suis civibus ob meliores bellicos cum honore et gloria ad senectutem usque pervenisse ac liceamini a bonitate a b ista mentibus et opinionibus sententia pulcrius ille De. 4tum exemplum posset de Aristide, qui ex Atheniensi Rep.cae pro qua gravia et multa fecerat passus mala in exilium est expulsus Quintum exemplum de Phocione Atheniensi Phoci filio qui ab eadem Rep. Atheniensi post labores plurimos in bellis Regnis ca susceptos morti adiudicatus Cicutam edidit 6tum exemplum de Alcibiade addes eandem ex Atheniensi urbe inter factam exulem asseres, ultimum exemplum de Lucio Camillo Cive Romano adferes qui post mea quidem Romanae Reipublicae contra Gallos exhibitam ab eadem Romana Rep. exilium passus est Hic exemplis illustratis Concludendo et ad illam aliqua digressione pervenies

Ad felicissimus qui gratia apud Cives valet

In exordio eos felicissimos esse asseres qui propria aliquid praeclari praestant et nullo modo eos esse aestimabis infelices confirmabis testimonio Ciceronis auctoritatis qua dicit duo sempiterno eos perfrui qui patriam aliquomodo iuvant, dicit autem in somnio Scipionis his verbis: ubi qui patriam servaverint, iuverint, auxerint certum in coelo locum ubi beati aevo sempiterno perfruuntur esse definitum confirmabis et Heroicis auctoritate qui ita de Patriam amantibus dicit: Qui patriam sibi quasi proponit et diis carus est et merito prudens in superstitione cavere eum nihilominus esse feliciorem Civem aestimabis qui apud cives alios valet gratia confirmabis quia tali cuiusque perfectionis debet esse ad felicitatem

et ad o[mn]em fortunam Reip[ublicae], illustrabit sani sermone et exorna=
bit eminenter felicitatis humanae primo[que] dicet eiusmodi civi
nihil posse deesse ad honores quia si ullus hic de se suffragiis labo=
rare non potest ad honorum venire possessionem eo quod plurimis
amicis et voluntatibus promptissimis sit complex non ad opes
quia in prospera fortuna ipse potest dives esse et in adversa
amicorum auxilio iuvari potest. Sive enim ab aliquo male=
volorum impetratur habet amicorum praesidia sive bonorum
necnon iacturam subeat, habet a quo sublevetur, ut non im=
merito quispiam dixerit non posse vocari pauperem civem
qui amicis dives est non ad ~~iucunditatem~~ eiusmodi iucunditatem vitae quia
quibuscum iucunde vivere posset et ~~iucunde~~ tranquille habet &
per quos omnes a se molestias depellat, illo non eget. non ad famam
immortalem quia in amicorum memoria civis eiusmodi
semper vivit immortalis non denique ad omnem vitae honestam
voluptatem quia amicorum grandiorem coetus habet, unde
omnis vitae ~~novas~~ commoditates derivet, hac omnes rationes
aut potius unam in plures partes divisam ornabit
auctoritatibus et primum quidem dicemus a Simonide
Poeta qui felicitatem civis in eo esse statuit si quis cives
multos sibi charos esse videret. Atque et altera auctoritate
qui multum boni illos cives habere
asseruit qui bonos amicos habent. Tertia auctoritate aegre
ab Alex. Magno qui Statio paupertatem illi exprobranti.

et querenti ubi pecunias haberet Respondit nullos se habere thesauros praeter amicorum copiam quam neque Darius neque universi mortales possent ubi eripere ex his Concludes tandem felicissimum unice esse qui abundat amicis &c

An illecebra peccandi sit impunitatis spes

Confirmabis auctoritate Hesiodi et Homeri Hesiodus quaerit de Homero qui mores hominum quaesitatur urbis Homerus Respondit Si non Si boni honorentur sceleratos poena sequatur Solon etiam Rempublicam 2bus niti nemini dixit Sive confirmabis propositionem Solonis auctoritate qui dixit Rempublicam 2bus saneri praemio et poena Confirmabis similiter et Platonis auctoritate qui de legibus sic habet rempublicam quae salutem et felicitatem consecuta est oportet honores et poenas distribuere Philonis etiam qui libro suo ad Caium habet lex 2 absoluitur honore bonorum et malorum supplicio Democriti qui auctore Plinio lib. 2 Cap 7 deos duos esse affirmabat nempe poenam et praemium Juliani qui lib 4to Astrologiae Capite 32 epig 8 sic loquitur Si perces rigidam cernes hic stare securim Atque modo argentum summo de si sapias Confirmabis et Polybii auctoritate qui propter haec duo videlicet propter poenam et praemium laudat Rempublicam Romanam Demosthenes facit cum suam adversus Thimotheum orationem incipit hoc est cum Rempublicam laudat a poena et praemio Libanius etiam contra proditorem sic ait ex utroque salus pendet civitatis si alii honoribus excitentur alii supplicio erudiantur ne mali esse velint subscribit Lycurgus in oratione cum sic ait 2 res erudiant civitates poenae et iustitiae quia et metus cohercet homines ne accersant sibi exitium et gloria ad recte faciendum incitat

Quod C

immedi
Sententia est ratio immedicabile nulla esse recidendum est repurs
ia trahatur In eadem et Claudianus egregios mulctant
premia mores R

An Principum fortuna sit maxima
Sic Respondeo se habere

Ratio Quia omnem fortunam, et omnes alias felicitates quas Philosophi suis senten-
tiis constituerunt complectitur Hanc Rationem et quaestionem in Argumentationem sic
transferes in cuius fortuna omnes Philosophorum sententiae de felicitate dictae deveniunt
illius fortuna est maxima Sed in Principum fortunam sic ergo Principum
fortuna est maxima Huius argumentationis propositionem traditur in [illegible]
in persona Damoclis olim dulci [illegible] unius e militibus [illegible] Dionisii
Tyranni Siculi ad eundem regem Siculorum id a Damocle expetentem
assumptionem in [illegible] transferes constitutionem postea confirmabis auctori-
tatibus Philosophorum praedictam constitutionem Cuius primam auctoritatem
accipies ab Epicuro Atheniensi Philosopho qui in aula Lysandri Pelopone-
nsis Tyranni interrogatus quos existimaret felicissimos esse dixit Habe-
re ad [illegible] molles et ad nutrimentum corporis [illegible] generosa et [illegible]-
ter epulas. Alteram eos qui neque aestu neque frigore affliguntur [illegible]
auctoritas est Eschyli Tragaediarum inventoris qui felicissimos esse
dicebat qui quieto largoque somno possent indulgere Tertia auctoritas
Pindari clarissimi Philosophi et Poetae qui eos dicebat felicissimos qui nullos
habebant in corpore dolores, cuius [illegible] Thebani [illegible]
omnes nationes emisissent ne ullis morborum doloribus afficerentur nam
in [illegible] medicamenta
Quarta auctoritas desumenda a Cirenaicis qui in ludis summam
felicitatem reponebant 5 auctoritas [illegible] Philosophi qui in amplitudine
potentiis felicitatem statuebat 6 Gorgiae Philosophi qui in audiendis rebus
iucundis [illegible] 7ma Chrisippi qui in possessione [illegible] splendido
[illegible] 8 Antistis qui in abundantia opum temporali 9 Heracliti qui
in possessione [illegible] exprimabat humanam reponit esse felicitatem

Principem an deceat otio indulgere Non

Ratio Quia in illius cura salus Reipub. est reposita

Rationis Ratio. Quia Rex eligitur non ut sui ipsius curam habeat sed ut per se ipsum qui eum elegerunt in felicitate degant ut loquitur Stobæus

Confirmatio Rationis Accipietur ex eodem Stobæo qui dicit sermone 44 Sic Verus Princeps salutis omnidie et ~~vitæ~~ tranquillitatis auctor est. Altera ex Dione qui libro 55 dicit Sic In hoc Principatus constitutus essent ut salutis Subditorum invigilant ne invicem aut ab externis injurias accipiant. Tertia accipietur ex Plutarcho qui libro de doctrina Principum hic loquitur Principis metus est ne quibus imperat lædantur 4ta desumetur a Seneca cuius hæc est sententia illius magnitudo stabilis est cuius curam excubaret pro salute singulorum atque universorum quotidie experiuntur omnes Sequitur Exornatio in qua illustrabis Confirmationem exemplo Regis Agesilai qui in imperio ~~neq~~ otio indulgere neg sciuit neq voluit et inde laudatur a Plutarcho in Apophtegmatibus Laconicis ob eandem virtutem vigilantiæ in imperio laudat Hannibalem Syrius apparatu laudum exquisitissimo Sequitur Conclusio in qua similitudinem accipies a gubernatore navium ab illo rem tuam secludes et sicut ille curam in navi habet ut fluctus repellat ita is qui Rempublicam administrat providere debet ne cymba fluctibus Reip.

F.

dixit Dom.

Addo ad Exornationem pertinere et illa duo hieroglyphica tantæ vigilantiæ primum hieroglyphicum seu symbolum est Leo cujus vigilantia tanta est ut nunquam toto corpore dormire dicatur alterum hieroglyphicum illustrans rem eandem est canis qui pro grege sibi commisso cum feris et ualentioribus pugnat

Seneca in Thiestem

Serum est cauendi tempus in medijs malis

Publius Syrus Caret periculo, qui etiam cum tutus est cauet

Ovidius Sæpe soporatos inuadere profuit hostes

Cædere et et armata vulgus inerme manu

Velleius Paterculus frequentissimum initium calamitatis securitas

Vegetius securitas solet habere discrimen lib 3 Cap 27

Epaminondas etiam Menecleti apud Æmilium probus dixit teste Vegetio Nemo bello lacessere aut facere iniuriam audet ei regno vel populo quem expeditum et promptum ad resistendum et vindicandum cognoverit Præterea per Crupeterum Aquilam ex-uviis inuadit et infringit auiculas, tandem impetrem sa-uiat immo fugant et capiunt cum quærit seu deserit lib 9 teste

An in Repub. sit æternitas valeat virtutis præmium Respondeo esse

Exordium demum potest a Platone dicente dos Si virtus oculis humanis conspici posset nemo esset cuius illa animum ad amorem sui non prouocaret Postea accedere ad Propositionem sic vel similiter Nihilo minus existimor quoque ad virtutem imitari valeo amplectendam

Probatur 1mo a nae impulsu quo ad facta pia et honorum actiones
suscipiendas honesta spes animatur et sine illa plerumque languescit atque
suam debilitat industriam. 2do Probatur auctoritatibus propositionem
primamque accipies a Theophrasto qui interrogatus quid humanam vitam
maxime contineret respondit praemium et poena. Amplificabis hoc
dictum per digressionem ad alias auctoritates quas tibi suggero. Solon
dicebat rempublicam contineri duobus praemio videlicet et poena quod utrumque
existimavit esse veluti duos cardines quibus civitas politica in bonis et
felicitatis vertitur. Plato Reipublicae qui salutem et felicitatem conservatam esse
celebrem illam oportet poenas et honores recte distribuere. Libanius [illegible]
Quid utrumque ad amantissimas columnas [illegible] affirma-
vit eo quod sciret poenam ad retundendos vitiorum impetus frenum esse
validissimum, scelerisque infamiam fugiendam, praemium vero incita-
mentum ad honestatem assequendam. Libanius etiam dicit ex utroque
pendere salutem et integritatem Reipublicae si alii praemiis nimirum
excitentur alii suppliciis erudiantur ne mali esse velint. Confirmat
idem Lycurgus contra Leocratem dum inquit duas res erudire
civitates praemia bonorum videlicet et supplicia malorum. Suffraga-
tur evidenter et illa sententia quae sequitur. Seneca: Bo-
nis nocet qui malis parcit. Lactantius: Bonorum salutem custo-
dit qui malos punit. Tacitus: dum mali pavent optimus quisque
in tuto paret. Antisthenes perniciem gravem Reipublicae cum boni
a malis non discernantur imminere docet. Illustrat eandem propo-
sitionem et illud symbolum quo haec duo praemium videlicet et poe-
nam illustrantur pingere solebat antiquitas duas columnas in
unius fastigio erigebat unam in altera virgas cum securi et
his columnis bene Reipublicae statum niti demonstraret. [illegible]
[illegible]

[illegible]

Huc referri potest et Thucidides qui dicens apud quos maxima praemia proponuntur in eorum civitate illustres virtute viros esse convenisse. Concludes tandem Orationem, laudandas esse Respublicas quae praemiis invitant homines ut virtutem prosequantur, ac inprimis laudabis Atheniensium Rempublicam quod primi adinvenerint coronam de coronandorum civium causa et quod Periclis caput ob excellentis animi sapientiam oleae ramis ornaverint ac tandem descendes ad sententiam Valerii maximi qui honorem appellavit virtutis uberrimum alimentum

Virtus omnium bonorum bonum est maximum
Igitur amplectendum

In Exordio frustra conatus poni ab hominibus asseres in acquirendo bono quicunque illud extra virtutem constitutum esse arbitrantur inter alia miraberis cur alii avide honores conquirentur alii divitiarum thesauros congregent alii languidis liquefiant voluptatibus dicesque in his et similibus non esse ullam scintillam bonitatis felicitatisque humanae solumque bonum bonorum omnium maximum virtutem appellabis. Et haec tamen erit Propositio totius Orationis. Probabis virtutem esse bonum bonorum omnium maximum ideo quod nos Deo similes efficiat ut testis locuples huiusce veritatis asserit Aristides in Plutarcho, qui dicit tribus rebus homines a Deo superari immortalitate nimirum potentia et virtute, quam videlicet virtutem ita eminere inter immortalitatem et potentiam affirmat sicuti adamantem inter gemmas quando illam nobiliorem immortalitate atque potentia asseverat. Eadem veritas totius Ethnicae antiquitatis comprobari potest: illam etenim sola virtute homines Diis similes fieri posse affirmabat ut Plutarchus in Aristide affirmat

[illegible]

Recedes postea ab hac ratione et accedes ad Senecæ auctori-
tatem qui epistola decima quinta his verbis in præconium virtutis
utitur. Si nobis animam boni viri liceret aspicere o quam pul-
chram faciem quam sanctam quam magnifice placidaque fulgentem videremus
Hinc iustitia illinc fortitudine, hinc temperantia illinc prudentia lucentibus.
nemo illam amabilem qui non simul venerabilem diceret. Aristoteles etiam
Virtutem adeo pulchram eē asserit ex natura suâ ut nec Lucifer nec
Hesperus illius pulchritudini possit comparari. huc trahes et auctoritatem
Platonis qui virtutem commendando tali elogio utitur. Si virtus oculis sed
conspici posset nemo esset quem in sui amorem non traheret. His auctorita-
tibus adde Rationem virtutem omnium bonorum bonum maximum eē
probantem quæ dicit ideo virtutem eē bonum bonorum quia eē maximum
quod pacem internam conciliet qua bonum nullum maius. quod au-
tem conciliet Seneca id ostendit cum dicit animum vitiis carentem cœlo
frui dicit autem his verbis. Animus noster habebit quod gratuletur sibi
cum redditus cœlo fuerit erit autem illic antequam hac custodia exo-
lvatur cum vitia deiecerit quam tamen ubi perpenderis dilatabis ~~aute~~
dilatabis autem ex eo quod sicut beati qui iam ævo felici perfruuntur in pace
et tranquillitate vivunt ita qui vitia fugiunt virtutibus autem animam de-
exornant pacem habent omnibus divitiarum thesauris præponendam
præponendam autem ex sententia eiusdem Senecæ dicentis non eē beatum
ad quem pecunia multa confluxit sed illum cui omne bonum in animo est
præponendam iterum et ex sententia Platonis qui dicit omnes rerum
copias omnesque opes et divitias cedere virtuti. præponendam etiam ex tuis
thesauris virtutem et ex mente Horatij sic lyrâ suâ canentis

Non possidentem multa vocabis
Rectius occupat nomen beati qui deorum muneribus sapienter uti
Duramque callet pauperiem pati peiusque letho flagitium timet. Illu-
stra praedictam veritatem opinione Taciti qui virtutem appellat [illegible]
bonis. Locum idem affirmat sola bona ea esse quae honesta sunt trahebur
et locum Ciceronis in oratione pro Sextio declaratum in quo dicit Orator
virtute se ipsa contentam esse et intemperantiae sola quietam. Vide
praeterea et Loramini Paradoxa Ciceronis in quo habet haec verba
Nunquam mehercule ego neque pecunias divitum neque tecta magnifica
neque opes neque imperia &c. usque ad illum locum profecto nihil est
aliud bene et beate vivere nisi honeste et recte vivere, ex quo loco
multa ad virtutis beatitatem derivabis. Hac expolitâ hic tamen adhuc
uberius probabis virtutem bonum esse bonorum omnium maximum ideo
quod sit immortalis immutabilis [illegible] ostendes ex auctoritate Platonis
sic loquentis: cum caetera bona sint caduca et fugacia quaeque ipso usu mi-
nuuntur virtus ipsa immortalis est et aeterna et usu ipso quotidie magis splen-
descit et augetur nec furto aut incendio aut naufragio amittitur sed una
cum domino emergit atque enatat at nec in morte quidem ipse eam deserit
possessorem. Amplificabis Platonis hanc de virtute auctoritatem et iudicium
Aristippi adhortatione qua monere adolescentes frequenter consueverat
ut eiusmodi viatica compararent quae una cum ipsis si naufragi essent
enatarent. Addes Biantis testimonium qui cum in Aegyptum profecturo
et rogarenti quid nam sibi gratum aut acceptum praestare posset respondit
ita sibi viaticum ad senectutem compararet per quod viaticum virtutem
intellexit. Tandem per praeteritionem aliorum bonorum quae a virtute
emanant venies ad conclusionem in qua illam conclusionem ergo
est amplectenda [illegible] dilatabis et expolies ad modum [illegible] Ciceronis

ORATIO

Quaestio: An dissimulatio Principem deceat et quemvis alium administrantem Rempublicam. Rndeo sic. R.

Hanc Quaestionem ut tractes commodius modo oratorio in quo praemitte exordium, confirmationem in qua ostende per insertionem principi necessarias esse virtutes quatuor Cardinales Prudentiam, nimirum Justitiam, Temperantiam, Fortitudinem, postea vero accede ad Propositionem in qua has virtutes enumerando prodesse Principi affirmabis pariter nisi coniungantur dissimulationi vitiorum aliquando. Porro propositionem probabis. Imo authoritatibus ad quas ut melius accedas proba in primis propositionem auctoritate illo dicto qui nescit dissimulare nescit regnare quod axioma et memoria habeat Tiberius illud et illustra exemplo Friderici Imperatoris qui illud loco symboli usurpavit in munimentum et ornamentum imperii. Proba 2do sententia Demosthenis qui ait nihil violentum esse diuturnum. 3tio Salustii qui ait impotentium ea regere ut patriam. 4to Tullii Oratoris qui clementiae metu ... imperii negat esse diuturna. 5to Senecae qui Principibus commendans dissimulationis virtutem sic habet quo plura possis plura patienter feras. Quas omnes auctoritates commendabis dicendo eos auctores nunquam detenturos fuisse ad id inferendum si dissimulationis virtutem ad regni gubernationem non esse necessariam animadverterent. Postea ab utilitate hujus virtutis robur auspicare ostendesque in Datamide cum hujus virtutis vim quod tale erat videns ille exercitus sui partem fuga defecisse ad hostes persequi cum instituit et assecutus celeritate fugam laudavit factum quod alacri videlicet animo contra hostes properaverint inflammavitque ut eodem in fervore contra hostem miles pergeret fortiter et perfugas ... occultam dissimulatione ...

Ratio
Quia melius Reipublicae negotia pertractabit et subditorum amorem non conciliabit
Quo melius Regni negotia pertractabit et amorem conciliabit, illud Principem decet
Sed dissimulatione magis

cognitionem suspensam proinde animati et orsi exhortarimini illa
qui uere contra perseverunt amplificabis hoc factum Impera=
toris V.S. Sic quid non severitate castigavit illo perfidiam ar
bitraretur et tamen nullo poenarum supplicio punita est, nulla cru
delitate crudelitatis coronam Imperatoriam vindicavit imo percepta [illegible]
generatione simulando eum illa et odium in laudem
vertit — et benevolentia animos ad hostes deficientes mi
animos
litum per perfidiam revocaret ad obsequium. Sciebat nimirum
illa [illegible] prudentissimus severitate quidem opus esse in puniendo ne
in magnis sceleribus conniventia fiat temperanda nihilominus esse illa
ne ad detentionem [illegible] et hic semper apud Romanos senten
tia [illegible] ubi aliquas ponens [illegible] ad [illegible] inqua
[illegible] factum [illegible] nouela. Quod cum effecisset ille si se
veritate Imperatoria in transfugas illos [illegible] [illegible]
[illegible] perfidiam animadvertisset profecto exulceraret perfugarum
animos et quos dissimulationis virtute ad fidem revocavit severa
[illegible] et poenarum castigatione ad perseverantiam perfidiae provo
casset. Ab hoc exemplo transibis ad aliud et quidem ad exemplum
Fabii cognomento Maximi qui suspectum militem in Castris [illegible]
donavit et hac ratione eius animum a poenis ad Romanos revocavit
teste Valerio Maximo lib. 7 C. 3. Cui secundo exemplo adiunges
tertium de Augusto Caesare qui imperium Romanum ex quo multi
ex plures
ferro et veneno deiecti sunt per annos plures 40 annis admini
stravit causam diuturnitatis tantae si postulas praeter dissi
mulationem aliam non invenies quae vel maxime eluxit erga
Cinnam in Caesare viro primario et Senatorio cui Augustus
[illegible] vitae suae insidias quas reperierat et honoribus Consula
tibus eundem cohonestaverat ideo eum sibi fidum et amicum

Treny żałobne na śmierć Wilskiego, pr. Jana z Wielomowic Gawińskiego.

drukowane: obacz: Jan Gawiński studyum literackie nap. L. Dziama. (s. 147) Kraków. 1905.

PLANCTVS PRIMVS
IOANNES CIAWINSKI

Quemnam te dicam Musarum gloria VILSKI
Nescio & ad laudes mens stupet ipsa tuas
Nam mea Castalium tergere nec ora liquorem
Blasa nec Aonijs uena natauit aquis
Non illis etenim multum de fontibus hausi
Pegasei quorum pes fuit autor equi
Muta tamen nequeo retinere silentia labris
Nec potero ingratos ore tenere sonos
Quemnam te dicam Wilski dignissime Praeses
Mens mea siquid habes dicito quidquid habes
Quis decus, et quis honos Patria, quis gloria
Quis templi auxit opes Wilscius auxit & hoc
Quis tulit huc Musas Parnassia numina? Wilski
Quis schola auxit opes Wilsius auxit & hoc
Quis tulit afflictis regalia munera Wilski
Et quis opem miseris Wilscius egit et hoc

Quis uirtutis amoribus arsit ad æthera Wilski
Et quis amore Dei Wilscius arsit & hoc
Cuius post fata pius uiuet per sæcula? Wilski
Cuiusq diem hanc ornat. Wilscig ornat & hoc
Quemnam te dicam Wilski scio, dicere nescit
Sed Musa, ad laudes nescia facta tuas
Ad quod sydereo stans tu super æthere Wilski
Dicis, et hos roseo fundis ab ore sonos
Quemnam me dicas Bialensis alumne Lycæi
Si nescis dicent, muta Lycæa tibi
Quod cito sum raptus fecit fallacia uitæ
Quod uiuam uirtus et pietasq dabit
Hic mihi marmoreum statuat quæ dextera colossum
Hasq in eo ponat ex adamante notas
Hic iacet innumeris fuerat qui commodus unus
Omnibus omnis erat qui sibi nullus erat

52

Heu modo tantus ubi es nostris cito raptus ab oris
Dicite vos comites heu modo tantus ubi es
Non unus morens nec eras nam commodus uni
Omnibus omnis abest heu modo tantus ubi es.

Quemnam te dicam dignissima Vilscia proles
Cui scidit ah fragilem mors inimica ratem.
Heu spes parva fuit summis deprensus in astris
En premmaturo funere raptus abis
Quo vultu mortem subitam qua mente tulistis
Dicite Briatenses vos mihi quaso Schola
Cui tu dum supero vivere conclusus Olympo
Excipis, hos reddis forsitan ore sonos
Quemnam me dicas Briatensis alumne Lycaei
Nescis ac laudes condis in ore meas
Dum vixi semper lato monebar acerbo
Nunc omni vivo tempore morte carens

Hic mihi marmoreum statuas quâ dextra colossum

Hacq; in eo statuas ex adamante notas

Hic iacet in Placitis animū servare Platonis

Cui scîjt et leges Iustiniane tuas

Heu modo tantus ubi es? cum te post fata dolemus

Diximus o quoties heu modo tantus ubi es.

Non unus moreris, sed tecum mortua multa

Spes defuncta Biala est heu modo tant9 ubi es

Quemnam te dicam Musarum gloria Viski

Cui non obsequium fata maligna negant

Visi te fama tulit per saecula paucula Vilski

Involuit tenebris mors tua saecla nigris

Quo vultu et animo tam tetrica fata tulistis

Dicite Bialenses vos mihi quaeso scholae

Ad quod tu media consistens syderis arce
Oratore pios promis ab ore sonos
Quemnam me dicas Brilensis alumne Lycaei
Haesitat ad laudes lingua tenella meas
Et uiuo et fragilem defunctus deserο uitam
Mors mea, non mihi mors, uita sed ipsa fuit
Hic mihi marmoreum statuas qua dextra Colosso
Hasque in eo ponas ex adamante notas
Hic iacet at uirtus non nescia gnara iacendi
Curret per uarias non moritura plagas
Heu modo tantus ubi es cum te post fata dolemus
Dicimus o quoties heu modo tantus ubi es.
Non unus moreris, sunt tecum mortua multa
Mortua nam Schola est heu modo tantus ubi es

Quemnam te dicam dignissima Vilscia prole
Nescio, mens prolixos truncat ore sonos
Cum magnum dicam te terris esse quid inde?
Cum magnum Superis esse quid inde? satis
Cum notum dicam te gentibus esse quid inde?
Cum natum cælis esse quid inde? satis
Cumq viris dicam magnis gratu esse, quid inde
Cum gratum Superis esse quid inde? satis
Defunctum dicam cum terris esse quid inde?
Cum viventē astris esse quid inde? satis
Cum memorem dicam te terris laude quid inde
Cum socium sanctis esse quid inde. satis
Cum clarē multis dicam te dona quid inde.
Vertē donis esse, quid inde. satis

Quemnam te dicam dignissima Vilsciâ proles
Ah nondum didicit lubrica lingua satis
Ad quod sydereâ certo tu fixus in æde
Dicis de superis ad mea verba thronis
Quemnam me dicas Bialensis alumne Lycæi
Jam scio, sed quis tu sis quoque quæso scias.
Non deur efficior posito iam corpore, quamvis
Ambrosia pascor sydereoque cibo
Hic mihi marmoreum statuas quâ dextra colossum
Hasque in eo figas ex adamante notas
His iacet in terris cineres atque ossa relinquês
At tamen in cœlis totus & omnis adest
Heu modo tantus ubi es cũ te super æthere celas
Dicemque quoties, heu modo tantus ubi es
Non unus moreris sunt tecum mortua multa
Mortua dos templo est, heu modo tantus ubi es.

Quemnam te dicam Templorum gloria Vilski
Nescio, mens profugos claudit & ore sonos
Si dicam clara natum te e stirpe. quid inde?
Nam nasci e clara stirpe. quid inde? Nihil
Si dicam plenum quondam te sorte quid inde
Esse bona plenum sorte quid inde? nihil?
Si dicam populi civium te laude quid inde?
Nam civis populi laude quid inde? nihil
Si dicam gratum magnatibus esse quid inde?
Gratum nam magnis esse quid inde? nihil
Si dicam forma te luce nitere quid inde?
Hac nituisse etenim luce quid in[illegible] nihil
Si titulis aptum dicam te olim esse quid inde
Aptum nam titulis esse quid inde? nihil
Quemnam te dicam Templorum gloria Vilski
Ad laudes tantas scit mea lingua nihil

Vix dum Aquilae nidum monstrum circumdedit ingens
Horribili immeritam voce minando necem
O. Tunc aquilae germana sacro petitur ab astra
Vota tulit gemitu plurima mesta sacro

Ad quod sydereâ tu certo fixus in aula
Talia submisso murmure verba refers
Quemnam me dicas Bialensis alumne Lycæi
Nescis, osq labris nescia verba secat
Pulvis et umbra mihi dederunt hæc dona, quid inde?
Si modo cum multis pulvis & umbra sum;
Hic mihi marmoreum statuas quâ dextra Colossi
Hacq in eo figas ex adamante notas
Hic iacet in cœna submersus tantus aveca
Cui iacet in parvo tanta ruina loco
Heu modo tantus ubi es cum te sub pulvere dicis
Dic te nos comites heu modo tantq ubi es
Non unus moreris sunt tecum mortua multa
Mortua lux multis heu modo tantq ubi es

Hinc [illegible] tam ex alti hinc noveris Ungue Leonem.
Arianum Officiis pendit utcrq suis

Aspiceret seu Christe tuos tygris improba fletus

Solueret in fletus et tygris ora suos

Horrida seu questus audirent saxa. repente.

Ad questus flerent mollia saxa tuos

Christe quid hoc monstri est. ego te plorante cachinno

Solus ego questus soluor omitto meos

Dura minus tygris est minus aih minus aspera tygra er

minus Ridet homo. fieret si petra fleret homo

Ergo ego tygris ero plorare o perfide tygres

Perfide dura quam marmora marmor ero

BIBLIOTEKA
FUNDACYI
KR. BAWOROWSKIEGO

Skanowanie i opracowanie graficzne na CD-ROM :

DIGITAL - CENTER

ul. Krzemowa 1
62-002 Suchy Las
www.digital-center.pl
biuro@digital-center.pl
tel./fax (0-61) 665 82 72
tel./fax (0-61) 665 82 82

Wszelkie prawa producenta i właściciela zastrzeżone.
Kopiowanie, wypożyczenie, oraz publiczne odtwarzanie w całości lub we fragmentach zabronione.

All rights reserved. Unauthorized copying, reproduction, lending, public performance and broadcasting of the whole or fragments prohibited.